

วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

โครงการงานวิถีชุมชนไทย

ระดับชั้นประถมศึกษา

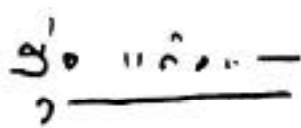
คำนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๒๓ หมวด ๔ ได้กำหนดว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งเรื่อง ความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการสาระความรู้ต่างๆ ตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับการศึกษา

การบูรณาการสาระความรู้ด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมนั้น ครูอาจารย์ ส่วนใหญ่อาจจะยังไม่คุ้นเคย เพราะวัฒนธรรมการจัดการเรียนการสอนแต่เดิมนั้นเน้นการแยก ส่วนเป็นรายวิชา เป็นชั้นเรียน เป็นชั่วโมงหรือคาบเวลาที่ตายตัวมาช้านาน สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติได้พิจารณาเห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนรุ่งอรุณ ได้เน้นการบูรณาการ สาระความรู้ต่างๆ เป็นองค์รวม การเรียนหนึ่งโครงการสามารถเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ ไปสู่เรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันได้อย่างประสานกลมกลืนทั้งเรื่องคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ศาสนา คุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น มีความยืดหยุ่น ใน เรื่องเวลาเรียน มีการเรียนแบบคละชั้นที่ผู้เรียนต่างวัยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เป็นบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา และสอดคล้องกับแนวทาง การปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ประสบการณ์ของ โรงเรียนรุ่งอรุณจะเป็นตัวอย่างและแนวทางให้ครูอาจารย์ทั้งหลายได้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดย บูรณาการสาระความรู้ต่างๆ เป็นองค์รวมนั้นเป็นเรื่องไม่ยาก ทุกคนสามารถทำได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ขอขอบคุณผู้บริหารและคณะครูของโรงเรียน รุ่งอรุณทุกคน ที่ได้มอบประสบการณ์การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ล้ำค่านี้ เพื่อเผยแพร่แก่ครูอาจารย์ ทั้งหลายได้นำไปเป็นแนวทางในการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อให้บังเกิดผลกับผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชน ที่จะเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป

(ดร.รุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

รุ่งอรุณ เปรียบได้กับสัญญาณแห่งอาทิตย์อุทัย
นั่นคือ เมื่อแสงเงินแสงทองแห่งรุ่งอรุณปรากฏขึ้นคราใด
วิถีเรื่องราวของแสงอาทิตย์ ย่อมฉายขึ้นสู่ความสว่างไสวในที่สุดนั้น
ฉันใดก็ฉันนั้น

เมื่อกัลยาณมิตรและโยนิโสมนสิการ
ซึ่งเป็นเหตุภายนอกและภายในถึงพร้อมทั้ง ๒ ประการ
จึงเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นๆ กำลังดำเนินไปตามครรลองของ ศีล สมาธิ ปัญญา
อันเป็นการศึกษาที่สมบูรณ์ในที่สุด

ส า ร บั ญ

คำนำ	๓
------	---

บทนำ

การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน : กรณีตัวอย่างโรงเรียนรุ่งอรุณ	๗
--	---

บทที่ ๑

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวม	๑๗
๑ คืออะไร	๑๙
๒ ช่วยในการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างไร	๒๐
๓ การสร้างหน่วยการเรียนรู้	๒๒
ขั้นตอนที่ ๑ วิเคราะห์หลักสูตรรายวิชา	๒๒
ขั้นตอนที่ ๒ สร้างแผนภาพความคิดหลัก	๒๓
ขั้นตอนที่ ๓ แผนการสอนรวม	๒๔
ขั้นตอนที่ ๔ แผนการสอนย่อยของครู	๒๖
แบบวัดและประเมินผล (ปผ.๑)	๒๖
แบบวัดและประเมินผลการเรียน	
รายบุคคล (ปผ.๒)	๒๗
แบบรายงานและการประเมิน	
การเรียนประจำหน่วย (ปผ.๓)	๒๘

บทที่ ๒

การวางแผนการสอน :	
หน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวม	๒๙
๑ แนวความคิดสำคัญ	๓๑
๒ แผนภาพความคิดหลัก	๓๒
๓ แผนการสอนรวม	๓๘
๔ การวัดและประเมินผล	๔๑
๕ การยืดหยุ่นแผน	๔๔
๖ หยดน้ำแห่งความรู้	๔๕

บทที่ ๓

แบบฝึกหัดการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ	๔๗
---	----

ภาคผนวก	๖๑
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวม	
วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	

บทนำ

การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน :

กรณีตัวอย่างโรงเรียนรุ่งอรุณ

การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีตัวอย่างโรงเรียนรุ่งอรุณ

๑ คำนำ

การที่สังคมไทยในปัจจุบัน เห็นความสำคัญของการศึกษาสำหรับเยาวชนผู้มีอายุตั้งแต่ ๖-๑๗ ปี โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนได้รับการฝึกฝนเล่าเรียนในระบบโรงเรียน เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีความรู้พื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของตนและดำรงชีวิตในสังคมต่อไปในอนาคตได้เป็นอย่างดี ดังเช่นที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แล้วนั้น โดยหวังว่า ภายใต้การ จัดมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระวิชาสำคัญ (๘ รายวิชา) ในระดับช่วงชั้นต่างๆ ที่ถือว่าเทียบเท่ามาตรฐานสากลนั้น จะเป็นเครื่องช่วยพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้เรียนรู้เป็น กล่าวคือ รู้เท่าทันองค์ความรู้ต่างๆ และมีอิสรภาพทางปัญญา พอที่จะประมวลความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมได้อย่างแท้จริง

เพื่อให้เป็นเช่นนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำมาตรฐานแกนกลางการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานขึ้น (ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔) มีลักษณะเป็นเพียงมาตรฐานแกนกลางเพื่อเอื้อให้สถานศึกษาต่างๆ สามารถพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรของตนต่อไปให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละชุมชนหรือท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายอยู่ที่มาตรฐานเชิงคุณภาพในทุกมิติของผู้เรียน ซึ่งจะกำหนดได้ด้วยมาตรฐานสาระการเรียนรู้ กลุ่มวิชาหลัก (๘ รายวิชา) และมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น (อายุ) เพื่อเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถเลือกจัดกระบวนการเรียนรู้พร้อมทั้งพัฒนาเนื้อหาสาระของหลักสูตรขึ้นเองอย่างสอดคล้องกับมาตรฐานแกนกลาง และรักษาคุณภาพไว้ได้โดยทั้งถึงกัน

๒

แนวคิดของการปรับปรุงหลักสูตร

การศึกษาพื้นฐานของเยาวชนไทย เป็นความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการวางรากฐาน “การเรียนรู้เป็น” ที่ครบถ้วนสมบูรณ์ของการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ซึ่งมีได้เป็นไปเพียงมิติแห่ง “ความรู้” เพียงอย่างเดียว แต่ควรเป็น “กระบวนการพัฒนา” ด้านความคิด สติปัญญาและจิตใจไปพร้อมกัน ดังนั้น ภารกิจของโรงเรียนและครูผู้สอนจึงควรช่วยผสมผสาน “ความรู้” และ

“กระบวนการ” เข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมให้กับผู้เรียน แต่ละวัย แต่ละรายวิชา โดยครูเป็นผู้ออกแบบวางแผน “หน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวม” ขึ้นอย่างครบวงจร และเป็นไปตามหลักสูตรรายวิชา เพื่อใช้เป็นแผนการเรียน การสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริงได้อย่าง ต่อเนื่องครบถ้วนทุกมิติ

ในการดำเนินการประมวลหลักสูตรรายวิชาดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วยขอบเขตและลำดับชั้นตอนของเนื้อหาสาระ ดำเนินการควบคู่ไปกับการกำหนดจุดประสงค์การบรรลุผลการเรียนในแต่ละชั้นตอนนั้นๆ ของแต่ละระดับชั้นทุกรายวิชา คือ รายวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ (และภาษาที่ ๓) ดนตรีไทยและนาฏศิลป์ ดนตรีสากล ศิลปะและทัศนศิลป์ พลศึกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสามารถตรวจเทียบเคียงกับมาตรฐานด้านสาระวิชา และมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น (ตามมาตรฐานแกนกลาง) ได้ ผลที่ปรากฏจากการเทียบเคียงครอบคลุมเนื้อหาสาระไว้อย่าง กว้างขวาง และสามารถลงลึกได้ เนื่องจากวิธีการที่เชื่อมโยงเนื้อหาเข้าเป็นชุดขององค์ความรู้หนึ่งๆ เพื่อให้มั่นใจได้ว่า แนวทางการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวมนั้นเป็นแนวทางการ ปรับปรุงหลักสูตรที่สอดคล้องกับมาตรฐานแกนกลางได้เป็นอย่างดี

๓ หลักการของการปรับปรุงหลักสูตร

การดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรก็เพื่อให้มีแนวทางหรือกติกาเบื้องต้นที่ชัดเจนสำหรับการปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายที่มีบทบาทต่อการเรียนการสอน ได้ดำเนินไปอย่างพร้อมเพรียงกัน จนสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันได้ในที่สุด หลักการที่ใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรมีองค์ประกอบสำคัญดังต่อไปนี้

- ๓.๑ **มาตรฐานหลักสูตรรายวิชา (SUBJECT ORIENTED)** แต่ละโรงเรียนทำการวิเคราะห์และประมวลผล การศึกษาและทดลองปฏิบัติรายวิชาในทุกระดับชั้น (เรียงตามลำดับระดับชั้น) และสรุปเป็นหลักสูตร รายวิชา ได้แก่ ๑. วิชาภาษาไทย ๒. วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๓. วิชาวิทยาศาสตร์ (ธรรมชาติศึกษาและประยุกต์วิทยา) ๔. วิชาคณิตศาสตร์ ๕. วิชาภาษาอังกฤษ ๖. วิชาศิลปะและ ทัศนศิลป์ ๗. วิชาดนตรีไทย นาฏศิลป์ ๘. วิชาดนตรีสากล ๙. วิชาพลศึกษา ๑๐. วิชาเทคโนโลยี สารสนเทศ ซึ่งทั้งหมดนี้ได้จัดทำคำอธิบายรายวิชาเพื่อบ่งบอกแนวคิดหลัก ขอบเขตและองค์รวม ของเนื้อหา จุดประสงค์การบรรลุผลการเรียนรู้ของเนื้อหาตามระดับชั้นนั้นๆ โดยละเอียด เพื่อให้ เป็นแนวทางด้านเนื้อหาสาระ และเป้าหมายเชิงคุณภาพของผู้เรียนตามลำดับแต่ละชั้น

๓.๒ หน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวม (INTEGRATING OR THEMATIC BASED UNIT OF CONTENTS) จากมาตรฐานหลักสูตรรายวิชาในข้อ ๓.๑ ซึ่งได้บ่งบอกทิศทาง เป้าหมาย ขอบเขตของเนื้อหาสาระในแต่ละระดับไว้แล้วอย่างชัดเจน ครูจะใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ช่วยให้สามารถนำมาออกแบบสร้างหน่วยการเรียนรู้ โดยทำการศึกษา วิเคราะห์ และทำความเข้าใจ เพื่อระบุ “ความเชื่อมโยง” ต่อเนื่องของเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์กันเป็นองค์รวม (ตามธรรมชาติและความ เป็นจริงขององค์ความรู้ชุดนั้นๆ) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงที่มา-ที่ไปและความสำคัญของเรื่องราว นั้นๆ ซึ่งมักจะมีคุณค่าต่อบุคคล (รวมถึงผู้เรียนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม) ผู้เรียนจึงจะสามารถเข้าใจและ ประมวลภาพรวมของมวลสาระนั้นๆ ในหลากหลายมิติได้ และอาจเชื่อมโยงกับมวลสารอื่น ๆ ได้ ด้วยตนเอง ทั้งนี้ครูจะเป็นผู้พิจารณากำหนดโครงเรื่อง (THEME) ให้เหมาะสม โดยจะมีความกว้าง หรือลึกซึ่งเพียงใดขึ้นอยู่กับวัยและภาวะการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

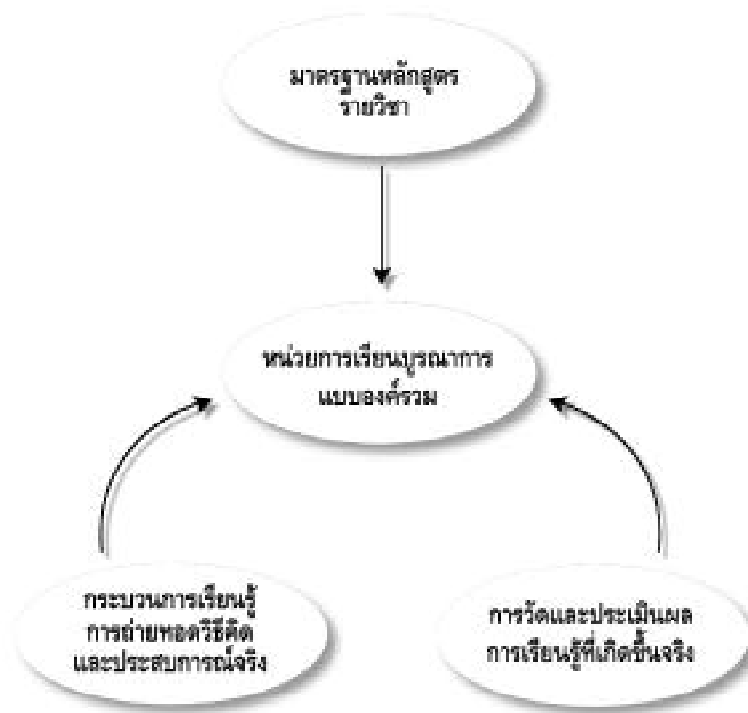
๓.๓ สร้างกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดวิถีคิดจากประสบการณ์จริง (ACTIVE LEARNING) ระหว่าง ครู-นักเรียน-และสื่อจริงตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อมนั้นๆ การกำหนดกระบวนการเรียนรู้ นี้ ถือเป็นหลักการสำคัญสำหรับทุกระดับและทุกรายวิชา แต่อาจจะมีรายละเอียดแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ดีครูทุกคนจะได้นำหลักการนี้ไปใช้เพื่อการออกแบบและสร้างแผนการเรียนการสอน ซึ่งผสมผสานวิธีการเรียนรู้อย่างหลากหลาย โดยอาศัยความเข้าใจของครูที่มีต่อธรรมชาติ การเรียนรู้ และเจตจำนงของผู้เรียนตามวัยนั้นๆ เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก และร้อยเรียง จัดลำดับ กิจกรรมลักษณะต่างๆ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหาและสามารถบรรลุจุดประสงค์นั้นๆ ได้ โดยที่ นักเรียนเป็นผู้ลงมือทำหรือร่วมปฏิบัติกิจกรรมเหล่านั้นด้วยตนเอง ตามแผนการเรียนการสอน จนประจักษ์รู้ เช่น การลงมือทำชิ้นงานหรือโครงงานหนึ่งๆ ที่ต้องใช้ทักษะต่างๆ ตั้งแต่การสังเกต เปรียบเทียบ บันทึก วิเคราะห์ ทดลอง ประมวล สรุปผลด้วยตนเอง หรือการทำงานชิ้นใหญ่ ร่วมกันเป็นทีม การออกศึกษาภาคสนาม (ครูได้ศึกษาเตรียมการไว้ก่อนแล้ว) และการบันทึก ประสบการณ์ตามใบงาน ตลอดจนการฝึกฝนทำแบบฝึกหัดหรือการทดสอบเพื่อเกิดความแม่นยำ และความชำนาญ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าแต่ละกิจกรรมหรือแต่ละวิธีการจะนำไปสู่เป้าหมายและ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่หลากหลายในทุกมิติ เช่น มิติของพฤติกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ความ คล่องแคล่วในการปฏิบัติ การบริหารเวลา ความมุ่งมั่น ตั้งใจ และประสิทธิภาพของการทำงาน มิติ ด้านความเข้าใจและความแม่นยำในเนื้อหาสาระหรือด้านคุณภาพทางสติปัญญาาระดับต่างๆ เช่น การคิดเชื่อมโยง การคิดแก้ปัญหา การสืบค้น การประมวล สรุป เป็นต้น

๓.๔ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริง (AUTHENTIC ASSESSMENT) จากจุดประสงค์ การบรรลุผลการเรียนในหลักสูตรรายวิชาดังกล่าวในข้อ ๓.๑ เพื่อเชื่อมโยงลงสู่การปฏิบัติจริง กระทำโดยการแยกจุดประสงค์นั้นๆ ลงในแผนการเรียนการสอนย่อยของครูผู้สอน จะช่วยให้ครู ผู้สอนยึดคุณภาพรวมของแผนได้ทั้งหมด ครบวงจรตั้งแต่ลำดับขั้นตอนของเนื้อหา ขอบเขต กิจกรรมหรือกระบวนการเรียนเฉพาะตอน จนถึงจุดประสงค์การบรรลุผลของตอนนั้น ซึ่งครูสามารถ วัดและประเมินนักเรียน (เป็นรายบุคคล) ได้เป็นระยะหรือช่วงเวลาเป็นคะแนนของแต่ละ

จุดประสงค์ไว้เป็นเบื้องต้น ตลอดจนคะแนนของชิ้นงานและการทดสอบ (ถ้ามี) ซึ่งเมื่อจบภาคการศึกษา จะนำผลมาประมวลรวมขั้นสุดท้ายของวิชานั้นๆ เพื่อจัดทำรายงานผลการศึกษารายภาคให้ผู้ปกครองทราบต่อไป จะเห็นได้ว่ากลไกการวัดประเมินผลนักเรียนในลักษณะนี้ ในทางกลับกัน จะช่วยประเมินแผนของครูด้วย ในระหว่างการดำเนินการเรียนการสอนและการประเมินนักเรียน ครูจะพบข้อบกพร่องหรือผิดพลาดของกิจกรรมบางอย่าง ซึ่งต้องจัดปรับแก้ไขไปให้ทันทันที หากจุดประสงค์นั้นไม่สามารถบรรลุได้จริง ด้วยอุปสรรคหรือปัจจัยที่ยากแก่การควบคุม หรือภาวะผู้เรียนที่ยังไม่พร้อม หรือเรียนรู้ได้เร็วเกินกว่าแผน เป็นต้น ทั้งนี้จะช่วยให้ครูได้ปรับแก้ที่ผู้เรียนได้ทันทันทีในกรณีที่ประสบปัญหาในการเรียน โดยไม่ต้องรอให้จบภาคการศึกษา

จากหลักการทั้ง ๔ ข้อข้างต้น มีความสำคัญต่อเนื่องประกอบกัน หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไป การปรับปรุงหลักสูตรจะไปไม่ถึงจุดหมายปลายทาง และจากหลักการดังกล่าวนี้เอง ที่มีผลต่อการจัดคาบเวลาเรียน ภาคการเรียน จำนวนนักเรียนต่อห้องและสัดส่วนครูต่อนักเรียน สภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ ตลอดจนการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ซึ่งล้วนเป็นสภาพการที่จำเป็นต้องตามมาเอื้ออำนวยให้เกิดการปฏิบัติได้จริงต่อไป

แผนภาพ : แสดงหลักการของการปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาของโรงเรียนรุ่งอรุณ

๕ จุดมุ่งหมาย

การปฏิรูปการเรียนรู้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ก็เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้เรียนรู้เป็น กล่าวคือ รู้เท่าทันองค์ความรู้ต่างๆ และมีสภาพทางปัญญา พอที่จะประมวลความรู้นั้นๆ ให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมได้อย่างแท้จริง โดยมุ่งสู่ระบบการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ภายใต้ระบบโรงเรียนอันเป็นมาตรฐานสากลนี้ เป็นจุดตั้งต้นที่เหมาะสม กับความเป็นจริงของสังคมปัจจุบัน หากเพียงแต่สามารถจัดปรับระบบนี้ขึ้นไปสู่ระดับที่มั่นใจได้ว่าเป็นพื้นฐานที่แท้จริงแห่งภูมิปัญญาของสังคมไทย เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับเยาวชนไทยให้เป็นผู้ที่พึ่งพาสติ-สัมปชัญญะของตน ในการสร้างองค์ความรู้ให้กับสังคมต่อไปในอนาคตได้

เงื่อนไขสำคัญของการปรับเปลี่ยนระบบโรงเรียนดังกล่าวขึ้นอยู่กับคุณภาพบุคคลในโรงเรียนนั่นเอง และในทางกลับกัน คุณภาพของบุคคลทั้งหลายในโรงเรียน ไม่ว่าจะครู-นักเรียน ฯลฯ นั้น ก็อาจฝึกฝนให้เกิดขึ้นและเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการได้ โดยอาศัยกระแสความสัมพันธ์ต่อกันชนิดหนึ่งซึ่งก่อกำเนิดมาจากแกนกลาง คือ หลักสูตร ที่เป็นเครื่องกำหนดหน้าที่ บทบาท ทำที่ วิสัยทัศน์ ความคิด ภายใต้วิธีการเรียนรู้ในทุกมิติอย่างชัดเจนที่สุดนั่นเอง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเริ่มตั้งแต่กระบวนการสร้าง จนถึงการใช้หลักสูตรที่มีลักษณะเหมือนกระบวนการวิจัยและพัฒนานั้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อตัวผู้กระทำและต่อผลงานที่ปรากฏพร้อมกันไปในด้านตัวผู้กระทำ ซึ่งมีหลายระดับ ตั้งแต่ผู้บริหาร ครู นักเรียน ในด้านผลงานก็เช่นกัน มีตั้งแต่ระดับโครงสร้างหลักสูตรและการบริหารมาสู่หน่วยการเรียนบูรณาการแบบองค์รวม ชั้นเรียนที่มีวุฒิภาวะ และผลงานประมวลความรู้ประจำภาคการศึกษาของนักเรียน (หยดน้ำแห่งความรู้) ในที่สุด

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรซึ่งมีศูนย์กลางทั้งกระบวนการอยู่ที่ “หน่วยการเรียนบูรณาการแบบองค์รวม” นี้ นำไปสู่จุดมุ่งหมายสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. เกิดการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ของบุคลากรโดยรวมให้เป็นผู้เรียนรู้ เป็นอยู่เสมอ
๒. เกิดการปรับปรุงสาระวิชาอย่างเชื่อมโยงเป็นองค์รวม เติมไปด้วยเรื่องราวของการเรียนรู้เข้าสู่ความจริงและความดีงาม
๓. นักเรียนและชั้นเรียนเกิดเจตจำนงที่ชัดเจน มีฉันทะ มีความมุ่งมั่น ต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

คำอธิบายหลักสูตร

๕.๑ เนื้อหาสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะดังนี้

๑. เป็นหลักสูตรรายวิชา แต่ละระดับชั้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อครอบคลุมสาระการเรียนรู้ทั้งหมด
๒. ระบุแนวคิดพื้นฐานของสาระความรู้ นั่น คือ เนื้อหาอย่างเป็นองค์รวมของความรู้หนึ่งๆ ซึ่งมีที่มา การดำเนินเรื่องราวและคุณค่าเฉพาะสาระนั้นๆ ที่มีต่อผู้เรียนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยเกณฑ์หรือข้อบ่งชี้ที่นำไปสู่ความจริง ความดีงาม ซึ่งควรค่าแก่ผู้เรียนในวัยนั้นๆ ได้
๓. ระบุจุดประสงค์ที่นักเรียนควรบรรลุผลการเรียนเรื่องนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ผลซึ่งเป็นคุณภาพทางด้านความคิด ความรู้ ความเข้าใจ (พุทธิพิสัย) และผลด้านสติปัญญาและจิตใจ (จิตตพิสัย)

อย่างไรก็ดี หลักสูตรรายวิชานี้สามารถเทียบเคียงกับมาตรฐานแกนกลางได้โดยง่าย เนื่องจากในกลุ่มสาระวิชานั้นเหมือนกันเกือบทั้งหมด และการระบุแนวคิดพื้นฐานหรือคุณค่าขององค์ความรู้ก็ดี การระบุจุดประสงค์การบรรลุผลการเรียนก็ดี สามารถเทียบเคียงได้กับการระบุมตรฐานกลุ่มสาระวิชาและมาตรฐานช่วงชั้นได้

ตารางที่ ๑ การเปรียบเทียบสาระการเรียนรู้รายวิชาและระดับชั้น (เฉพาะกรณีโรงเรียนรุ่งอรุณ)
กับกลุ่มสาระวิชาและการเรียนรู้ช่วงชั้นของมาตรฐานแกนกลาง

กลุ่มสาระวิชา ช่วงชั้นที่ ๑	หลักสูตรรายวิชา	แนวคิดพื้นฐานและคุณค่าเฉพาะ ของสาระวิชา	
๑. สุขศึกษาและ พลศึกษา	๑. กีฬาทางบก และทางน้ำ และ “ยุทธศิลป์”	การเล่นและการปฏิบัติ ที่บ่มเพาะแรงส่งของชีวิต ขยายศักยภาพทั้งกายและใจ	เพื่อฟื้นฟูพลังกายและใจ ให้หนักแน่นมั่นคงต่อเนื่อง มีจังหวะการดำรงชีวิต เคารพกติกาสังคมเป็น
๒. ทศศิลป์ ดนตรีและ นาฏศิลป์	๒. ทศศิลป์-ทัศนศิลป์ ๓. ดนตรีไทย-นาฏศิลป์ ๔. ดนตรีสากล	(โปรดดูรายละเอียดในหลัก สูตรรายวิชาของแต่ละวิชา แต่ละระดับชั้น)	
๓. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	๕. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	ศึกษาการสืบทอดข้อมูล ความเป็นมาของมนุษย์และ สังคม การอิงอาศัยกันระหว่าง มนุษย์และโลก	การแปลความเห็นและตีความ อย่างแยกคางฯ ตรงสู่ความจริง ของปรากฏการณ์ทางสังคม และโลก
๔. ภาษาไทย	๖. ภาษาไทย	ภาษาไทยและไวยากรณ์เป็นที่ อาศัยเกิดการก่อร่าง ถักทอ และสืบทอดอารยธรรมไทย	การถ่ายทอดความคิดและจิตใจ ในการงานของวิถีไทย เป็นการ สะสมต้นทุนภาษา + ประสบการณ์ ที่ประณีตรับรู้ ความหมายอย่างสุขุม
๕. คณิตศาสตร์	๗. คณิตศาสตร์	(โปรดดูรายละเอียดในหลักสูตรรายวิชา)	
๖. วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี	๘. ธรรมชาติศึกษาและ ประยุกต์วิทยา	เข้าถึงความจริงของมนุษย์-โลก ฯลฯ และเทคโนโลยี	ประจักษ์รู้องค์ประกอบย่อยและ การดำรงสภาวะนั้นๆ ที่อิงอาศัยกันอย่างสมดุล
๗. การงานและ อาชีพ	๙. กลุ่มการงานอาชีพ - เทคโนโลยีสารสนเทศ - ทัศนศิลป์/จิตรกรรม - ออกแบบ/วาดเส้น - ภาษาที่ ๓ - การพัฒนาวิธีคิด	(โปรดดูรายละเอียดในหลักสูตรรายวิชาของแต่ละวิชา แต่ละระดับชั้น)	
๘. ภาษา ต่างประเทศ	๑๐. ภาษาอังกฤษ (ภาษาที่ ๓ ม.ปลาย)	(โปรดดูรายละเอียดในหลักสูตรรายวิชา)	
๙. กิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน	๑๑. กิจกรรมของห้องเรียน การศึกษาภาคสนาม ลูกเสือ-เนตรนารี รักษาดินแดน		

จุดประสงค์ คือการบรรลุผลของผู้เรียน	ช่วงชั้นที่ ๑ ป.๑-๓ (อายุ ๖-๘ ปี)	ช่วงชั้นที่ ๒ ป.๔-๖ (อายุ ๙-๑๑ ปี)	ช่วงชั้นที่ ๓ ม.๑-๓ (อายุ ๑๒-๑๔ ปี)	ช่วงชั้นที่ ๔ ม.๔-๖ (อายุ ๑๕-๑๗ ปี)	๑๒ ระดับ
มีวิริยะอุตสาหะ มีความราบรื่น กล้าหาญ เบิกบาน สามารถดำรง สุขภาพกายและใจของตนได้	✓	✓	✓	✓	
	✓	✓	✓	✓	
มีวิจารณ์ญาณแม่นยำ บนพื้นฐาน สติ-สัมปชัญญะ เปลี่ยนมุมมองโดย จำแนกบริบทได้ จึงเชื่อมโยงตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม	✓	✓	✓	✓	
ความคล่องแคล่วแม่นยำและ ความเชี่ยวชาญถึงขั้นมีปฏิภาณ ผ่านภาษาที่ดั่งงาม มีต้นทุนเพื่อ ความคิดสร้างสรรค์	✓	✓	✓	✓	
เป็นนักสังเกตการณ์ที่มีสติ-สัมปชัญญะ เพื่อเก็บข้อมูลอย่างดี มีวิจารณ์ญาณในการ ฟังฟังตนเองและโลกอย่างสร้างสรรค์	✓	✓	✓	✓	
			✓	✓	
	✓	✓	✓	✓	
	✓	✓	✓	✓	

๕.๒ ภาคการเรียนและการจัดรายวิชาในแต่ละภาค จัดเวลาเรียนปีการศึกษาละ ๓ ภาคและจัดรายวิชาหลักเฉพาะภาค ๓ รายวิชา ได้แก่ วิชาภาษาไทย วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาธรรมชาติศึกษาและประยุกต์วิทยา (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี) เรียนเต็มวิชา จบใน ๑ ภาคการศึกษา เนื่องจากลักษณะองค์ความรู้เหล่านี้เป็นเรื่องราวที่มีความต่อเนื่องเชื่อมโยง จึงต้องการคาบเวลาเรียนติดต่อกันไปไม่ขาดตอน ส่วนรายวิชาอื่นๆ สามารถจัดกระจายเป็นตอนย่อยๆ ตลอดทั้งปีการศึกษา ซึ่งอยู่ในคาบเช้าหรือคาบบ่ายบ้างตามความเหมาะสม

การจัดครูผู้สอนเป็นครูประจำแต่ละรายวิชา (หรือคู่วิชา เช่น ภาษาไทยและสังคม วิทยุและคณิต) จำนวนนักเรียนแต่ละห้องไม่เกิน ๒๕ คน ครูทำการสอนห้องละ ๑-๒ คน ขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนของวิชานั้นๆ นอกจากนี้โรงเรียนรุ่งอรุณยังรับนักเรียนที่ต้องดูแลพิเศษ จำนวนห้องละ ๒ คนเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป และการจัดชั้นคณะ (คือประถม ๓-๔ เรียนร่วมกัน) นอกเหนือไปจากระดับชั้นเรียนธรรมดาด้วย

ตารางที่ ๒ แสดงภาคเรียน เวลาเรียน และรายวิชาเรียนในแต่ละภาคประจำปีการศึกษา

ภาคเรียน	เวลาเรียน	รายวิชาทั่วไป	รายวิชาหลักเฉพาะภาค
๑. ภาคต้น	๑๔ สัปดาห์ (๒๑ พฤษภาคม - ๒๔ สิงหาคม)	(๑) พลศึกษา (๒) ทักษะศิลป์ (๓) ดนตรีไทย และนาฏศิลป์ (๔) ดนตรีสากล (๕) คณิตศาสตร์ (๖) การงานและอาชีพ (เฉพาะมัธยม) (๗) ภาษาอังกฤษ (๘) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กระจายลงในภาคปฏิบัติของวิชาหลักรวมทั้งลูกเสือ-เนตรนารี)	(๑) ภาษาไทย (เป็นหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการพร้อมกิจกรรมปฏิบัติและการออกภาคสนาม)
๒. ภาคกลาง	๑๓ สัปดาห์ (๑๗ กันยายน - ๑๔ ธันวาคม)	(๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) เหมือนภาคต้น	(๑) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (เป็นหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการพร้อมกิจกรรมปฏิบัติและการออกภาคสนาม)
๓. ภาคปลาย	๑๓ สัปดาห์ (๕ มกราคม - ๕ เมษายน)	(๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) เหมือนภาคต้น	(๑) ธรรมชาติศึกษาและประยุกต์วิทยา (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี) (เป็นหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการพร้อมกิจกรรมปฏิบัติและการออกภาคสนาม)

บทที่ ๑

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวม

๑. คืออะไร

แผนการเรียนการสอน ๑ รายวิชา ๑ ระดับชั้น

แผนการเรียนครบวงจร

- เนื้อหาสาระ
- กิจกรรมการเรียนรู้
- วิธีวัดและประเมินผล

ครูเป็นผู้ออกแบบและสร้างหน่วยการเรียนรู้

๒. ช่วยในการปฏิรูปการเรียนรู้ได้อย่างไร

๒.๑ บูรณาการเนื้อหาสาระเป็นรายวิชา

ธรรมชาติของสาระวิชาใด ๆ
มักจะต่อเนื่องเชื่อมโยง
มีที่ไปที่ไป ไม่อาจแยกส่วนเรียน
อย่างขาดตอนได้

สาระวิชาต่าง ๆ
จะมีคุณค่าของสาระนั้น ๆ
ซึ่งมีความหมายต่อ
ความอยากรู้ อยากเห็นของผู้เรียน

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวมช่วยการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างไร

๒.๒ บูรณาการกระบวนการเรียนรู้หลายมิติ

จินตนาการ
จดจำ ประมวล
วิเคราะห์ สังเคราะห์
สรุปผล

สังเกต สัมผัส
ตา ดู หู ฟัง
ถาม-ตอบ
ท่อง

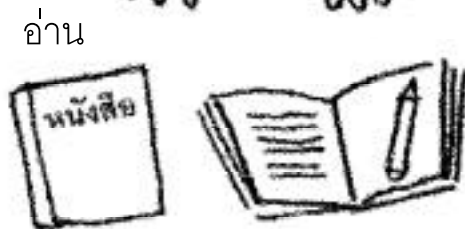
บูรณาการ
กระบวนการเรียน
และประสบการณ์

วางแผนและติดตามงาน

ลงมือทำ
กิจกรรม
ฯลฯ
บันทึก
ทดสอบ
ภาคสนาม

บูรณาการทักษะ

การทำงานเป็นทีม - เพื่อนๆ

๓. การสร้างหน่วยการเรียนรู้

ขั้นตอนการสร้างหน่วยการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ ๔ แผนการสอนย่อยของครู

แบบวัดและประเมินผล (ปผ.๑)

แบบวัดและประเมินผลการเรียนรายบุคคล (ปผ.๒)

แบบรายงานผลการประเมินการเรียนประจำหน่วย (ปผ.๓)

ขั้นตอนที่ ๓ แผนการสอนรวม

ขั้นตอนที่ ๒ สร้างแผนภาพความคิดหลัก

ขั้นตอนที่ ๑ วิเคราะห์หลักสูตรรายวิชา

ขั้นตอนที่ ๑ วิเคราะห์หลักสูตรรายวิชา (Conceptualization)

- ดูภาพรวมของเนื้อหาสาระทั้งหมด เพื่อแยกแยะหา “แก่นหลัก” ขององค์ความรู้นั้นๆ
- วิเคราะห์ให้ “เข้าใจถึงคุณค่า” ของสาระองค์ความรู้ ที่มีต่อผู้สอนและผู้เรียนในวัยนั้นๆ
- นำเนื้อหามาร้อยเรียงเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยความสามารถเฉพาะทางของครูมาช่วยในการดำเนินเรื่องราว (Theme)

เรียนสังคมนี้ดี!

นักเรียนจะเรียนรู้อดีต เพื่อมาพัฒนาปัจจุบัน

จากชนมกระยาสารท ชนมกล้วย ชนมต้มแดง-ขาว

มาเป็นขนมทองหยอด-ทองหยิบฝอยทอง

แสดงถึงการที่คนไทยรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติ

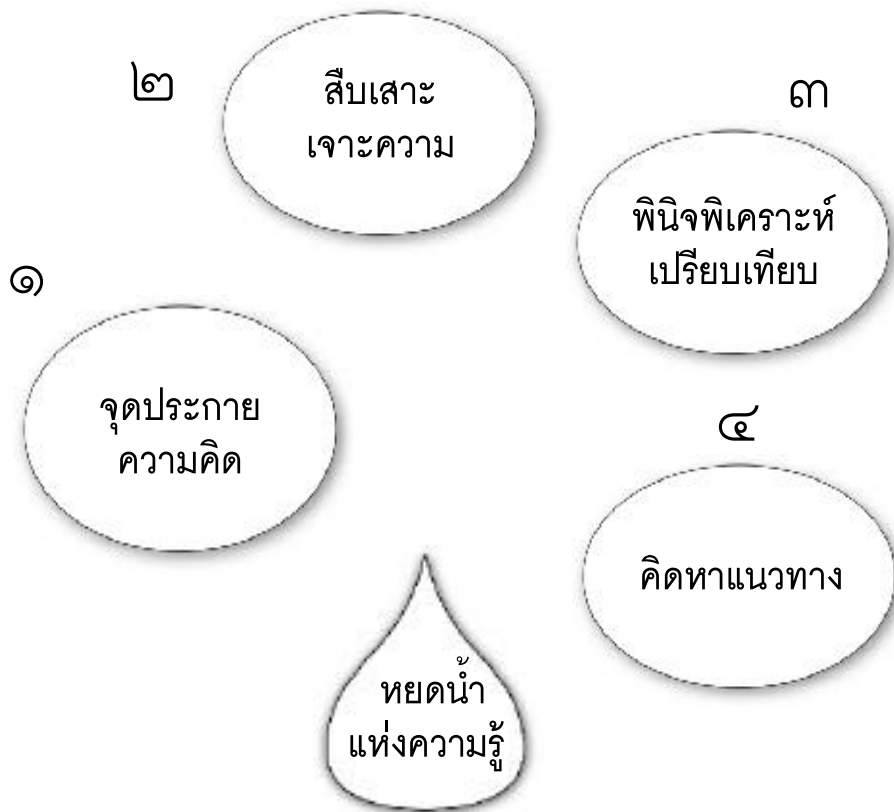
มาประยุกต์ใช้ได้อย่างกลมกลืน

แต่ขนมกรุบกรอบ-ก๊อบแก๊บในปัจจุบัน

แสดงถึงอะไร

ขั้นตอนที่ ๒ สร้างแผนภาพความคิดหลัก (Mind Mapping)

จากระบบความคิด
แจกแจงลำดับความสำคัญ
เรียบเรียงความต่อเนื่อง
ระบุกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนหลัก

ตัวอย่าง Mind Mapping

หน่วยการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โครงการ “วิถีขนมไทย”
แผนภาพความคิดหลัก ในแต่ละวิชา มีขั้นตอนหรือรายละเอียดที่แตกต่างกัน

การสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวม

ขั้นตอนที่ ๓ แผนการสอนรวมหรือ แผนปฏิบัติการหนึ่งหน้ากระดาษ

เป็นโครงสร้างการทำงานทั้งภาคการศึกษา
สำหรับ ๑ รายวิชาเฉพาะ ๑ ระดับชั้น
และแสดงกำหนดการเรียนรู้โดย
ปฏิทินการเรียนการสอนทั้งภาคการศึกษา

ชื่อวิชา/หน่วยการเรียนรู้.....
ภาคการศึกษา.....ปีการศึกษา ..... ระดับชั้น..... ชื่อผู้สอน .....

ตอนที่/ชื่อตอน จำนวนคาบ	ขอบเขตเนื้อหา สาระสำคัญ	จุดประสงค์ การบรรลุผลการเรียนรู้	แนวทางปฏิบัติ และกิจกรรมการเรียนรู้

การสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวม

ตัวอย่างปฏิทินการเรียนการสอน

ชื่อวิชา/หน่วยการเรียนรู้.....
 ภาคการศึกษา.....ปีการศึกษา .....ระดับชั้น..... ชื่อผู้สอน .....

สัปดาห์ที่/ว.ด.ป.			เนื้อหา/กิจกรรม	สัปดาห์ที่/ว.ด.ป.			เนื้อหา/กิจกรรม
สัปดาห์ ที่ ๑	๑	จ		สัปดาห์ ที่ ๖	๕	จ	
	๒	อ			๖	อ	
	๓	พ			๗	พ	
	๔	พ			๘	พ	
	๕	ศ			๙	ศ	
สัปดาห์ ที่ ๒	๙	จ		สัปดาห์ ที่ ๗	๑๒	จ	
	๑๐	อ			๑๓	อ	
	๑๑	พ			๑๔	พ	
	๑๒	พ			๑๕	พ	
	๑๓	ศ			๑๖	ศ	
สัปดาห์ ที่ ๓	๑๕	จ		สัปดาห์ ที่ ๘	๑๙	จ	
	๑๖	อ			๒๐	อ	
	๑๗	พ			๒๑	พ	
	๑๘	พ			๒๒	พ	
	๑๙	ศ			๒๓	ศ	
สัปดาห์ ที่ ๔	๒๒	จ		สัปดาห์ ที่ ๙	๒๖	จ	
	๒๓	อ			๒๗	อ	
	๒๔	พ			๒๘	พ	
	๒๕	พ			๑	พ	
	๒๖	ศ			๒	ศ	
สัปดาห์ ที่ ๕	๒๙	จ		สัปดาห์ ที่ ๑๐	๕	จ	
	๓๐	อ			๖	อ	
	๓๑	พ			๗	พ	
	๑	พ			๘	พ	
	๒	ศ			๙	ศ	

การสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวม

ขั้นตอนที่ ๔ แผนการสอนย่อยของครู Teacher's Plan

เป็นการขยายแผนจากแผนรวม
นำลงสู่ปฏิบัติการในชั้นเรียน
ระบุรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนรู้
เป็นรายคาบ/สัปดาห์/รายโครงการ ฯลฯ
ระบุจุดประสงค์การบรรลุผลการเรียน
ให้สอดคล้องกับกิจกรรมเหล่านั้น
ในแผนการสอนย่อยของครู จะต้องวางแผนในเรื่อง
การวัดและประเมินผลผู้เรียนไว้ด้วย

แบบวัดและประเมินผล (ปผ.๑)

วิชา/หน่วยการเรียนรู้ ..... ระดับชั้น .....

ภาคเรียนที่..... ปีการศึกษา..... ชื่อครูผู้สอน .....

ระบุ : สถานที่/อุปกรณ์/สื่อประกอบการเรียน/ตำรา/
แบบฝึกหัด/สมุดบันทึก/ใบงาน/แบบทดสอบ/
ภาคสนามของแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจน

หมายเหตุ :
ครูอาจใช้แบบแผนการสอนย่อยนี้เป็นรายสัปดาห์
รายตอน หรือรายกิจกรรมได้แล้วแต่ความเหมาะสม
เนื้อหา

ตอน ..... ๑. ....

วันที่ ..... ถึง ..... ๒. ....

เวลาเรียนรวม.....คาบ ๓. ....

กิจกรรม-การเรียนรู้	จุดประสงค์ที่นักเรียนควรบรรลุ
๑.	๑. ....
๒.	๒. ....
๓.	๓. ....
๔.	๔. ....
๕.	๕. ....

การสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวม

แบบรายงานผลการประเมินการเรียนรู้ประจำหน่วย (ปพ. ๓)

ชื่อวิชา/หน่วยการเรียนรู้.....

ภาคการศึกษา..... ปีการศึกษา ..... ระดับชั้น.....

ชื่อครูผู้สอน-ประเมิน .....

ชื่อนักเรียน .....

คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้

แผนย่อยที่	ตั้งแต่วันที่ .....ถึง .....

ผลงานที่นักเรียนทำส่ง	(คะแนนเต็ม)	(คะแนนที่ได้)
ตอนที่ ๑	.....	.....
ตอนที่ ๒	.....	.....
ตอนที่ ๓	.....	.....
รวม	.....	.....

ความคิดเห็นผู้สอน
.....
.....

ทักษะโดยรวม			
ความเข้าใจเนื้อหา	การตีความ	ความคิดสร้างสรรค์	
การสังเกตและตั้งคำถาม	กระบวนการทำงาน		
การคิดวิเคราะห์	การสังเคราะห์		

บทที่ ๒

การวางแผนการสอน :
หน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวม

โปรดดูวิดีโอทัศน์
วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
โครงการ “วิชานมไทย”
ประกอบ

๑	แนวความคิดสำคัญ
๒	แผนภาพความคิดหลัก
๓	แผนการสอนรวมหรือ แผนปฏิบัติการใน ๑ หน้ากระดาษ ตัวอย่าง ONE PAGE , ปฏิทิน
๔	การวัดและประเมินผล
๕	การยืดหยุ่นแผน
๖	หยดน้ำแห่งความรู้

แนวความคิดสำคัญ

- การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในด้านต่างๆ เช่น วิถีชีวิต สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ฯลฯ ล้วนเป็นผลมาจากการรับวัฒนธรรมต่างชาติ
- ทำอย่างไรจะให้ประชาชนไทย เยาวชน มีวิจาร์ณญาณ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น โดยรู้จักเลือก รับ ปรับ เอาวัฒนธรรมต่างถิ่นนั้น เช่น การปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตและสังคม โดยไม่สูญเสียความเป็นตัวเองไป

 วิถีชนมไทย
 บอกอะไรในสังคม

- ครูผู้สอนให้มุมมองที่เชื่อมโยงเข้ากับชนมไทย เพราะอาหารแต่ละชนิด แต่ละสำรับของคนแต่ละกลุ่ม แต่ละเผ่า แต่ละเชื้อชาตินั้น ล้วนมีที่มาและแนวความคิดสร้างสรรค์ที่ผ่านการกลั่นกรองจากประสบการณ์การกินอย่างยาวนานกว่าจะมาเป็นอาหารหนึ่งจานที่เราเห็นอยู่ในปัจจุบัน
- ชนแต่ละชาติ จะมีประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ความเชื่อ ประเพณี ของท้องถิ่นชุมชนนั้นๆ แฝงอยู่

 คิดอย่างเป็น
 กระบวนการ

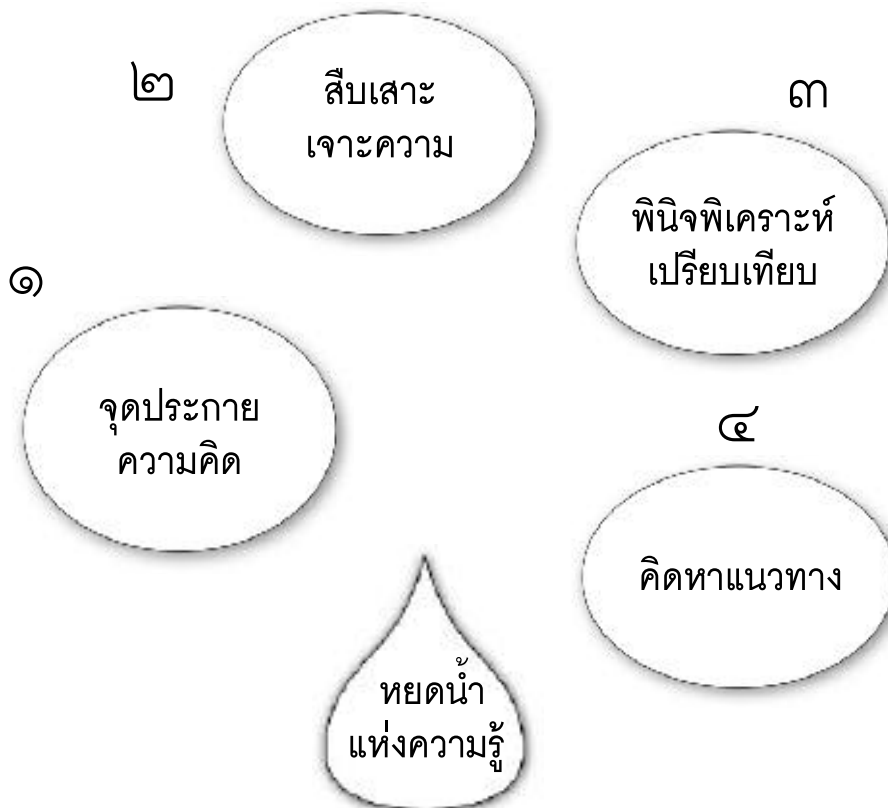
- สร้างวิธีการเรียนโดยผ่านกิจกรรมที่ก่อให้เกิดกระบวนการคิดที่เป็นระบบและต่อเนื่อง
- ฝึกสังเกต ตั้งข้อสงสัย ตั้งคำถาม หาคำตอบ ค้นคว้า นำข้อมูลมาพิจารณา วิเคราะห์อย่างรอบด้านและเชื่อมโยง
- มีส่วนช่วยในการทำงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นสร้างประสบการณ์ร่วม สรุป ประยุกต์ใช้ความรู้ร่วมกันในชีวิตจริง
- นำไปสู่การเกิดวิจาร์ณญาณและความเป็นผู้รู้จริง จนสามารถถ่ายทอดความคิดนั้นสู่บุคคลอื่นได้

๒ แผนภาพความคิดหลัก

ขอบเขตของเนื้อหา

- ศึกษาข้อมูลด้านภาษา การเมือง การปกครอง การทหาร จารีตประเพณี ศิลปะ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ อาหารการกิน ของสังคมไทย ในสมัยกรุงศรีอยุธยา-สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชและอิทธิพลของต่างชาติ
- ไล่เรียงศึกษาตามสมัยต่อมา ช่วงรัตนโกสินทร์ เน้นรัชกาลที่ ๔-๕ ที่เปิดรับวัฒนธรรมตะวันตกมาอย่างเห็นได้ชัด ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา การแต่งกาย ค่านิยมและขนบไทย ซึ่งเป็นผลสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันที่ ขนบไทยไม่เป็นที่นิยมเท่าขนบกรูบกรอบบรรจุกัญจน์สมัยใหม่

Mind Mapping (แผนภาพความคิดหลัก)
วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
โครงการงาน วิถีชนมไทย

รายละเอียดแผนภาพความคิดหลัก

จุดประกายความคิด
“ทำไมเจ้าตำรับขนมไทย
จึงเป็นชาวต่างชาติ?”
การศึกษาตัวตน สังคม อาหาร
และขนมที่สัมพันธ์กับมนุษย์
ขนมในงานประเพณีสารทไทย
ตรุษสงกรานต์
และขนมในงานไหว้พระจันทร์
และความสัมพันธ์
ของขนมกับบริบทสังคมในอดีต

สืบเสาะเจาะความ
ท้าวทองกีบม้าเจ้าตำรับขนมไทย
“ไข” ในขนมไทย
การเข้ามาของชาวต่างชาติ
ในสมัยอยุธยาและการเปลี่ยนแปลง
จากการได้รับอิทธิพลชาวต่างชาติ
บริบทของขนมไทยและสังคมไทย
ที่เปลี่ยนไปในสมัยอยุธยาตอนกลาง

พินิจพิเคราะห์เปรียบเทียบ
ความเปลี่ยนแปลงสังคมไทย
และขนมไทย อันเนื่องจากการรับ
วัฒนธรรมต่างชาติในช่วงรัตนโกสินทร์
รวมทั้งด้านสถาปัตยกรรม
การคมนาคม อาชีพและวิถีชีวิตด้านอื่นๆ

คิดหาแนวทาง
วิเคราะห์ขนมในปัจจุบันและปัจจัย
แห่งการเปลี่ยนแปลงของขนม
ทั้งแนวคิดทางการตลาด
การโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ บรรจุภัณฑ์
รวมทั้งคิดหาแนวทางดำเนินชีวิต
ในกระแสโลกาภิวัตน์

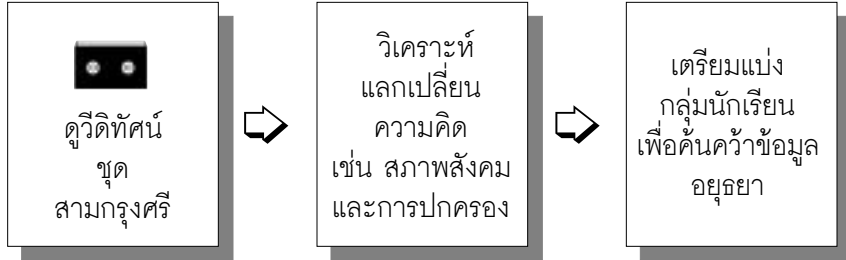

หยดน้ำแห่งความรู้
“แนวทางแห่งไท” รู้เขา รู้เรา รู้ปรับ
รู้ดำเนินชีวิตในวิถีที่รอบคอบ

ตัวอย่าง กิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ
การศึกษาภาคสนาม ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและลพบุรี

“นักสืบประวัติศาสตร์”

ขั้นก่อนเดินทาง

การเดินทาง

วันที่ ๑

ศึกษายังโบราณสถาน
เรื่องการตั้งเมือง

ตกค่ำ

กระบวนการของ
นักสืบประวัติศาสตร์

สรุปผลการสืบค้นประจำวัน

- สัมภาษณ์
- จดบันทึก
- ถ่ายภาพ
- วาดภาพ
- แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ตัวอย่าง กิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ
การศึกษาภาคสนาม ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและลพบุรี

การเดินทาง

วันที่ ๒

ตำแหน่งที่ ๑

ไปบ้านชาวอยุธยา
ฝึกตัดทำขนมหวาน
มรดกของข้าวทองกิบม้า
ฝอยทองเม็ดขนุน

ตำแหน่งที่ ๒

ศึกษาถังโบราณสถาน
เรื่องการตั้งเมือง

กรุงเทพฯ
ฟังบรรยายจากวิทยากรพิเศษ
(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)
เรื่องการเสียกรุง
และประวัติของสถานที่ต่างๆ
ในบริเวณกรุงเทพฯ

ตำแหน่งที่ ๓

วัดพระศรีสรรเพชญ์
วาดภาพ
ถ่ายทอดความประทับใจ

ตกค่ำ

ชมทัศนียภาพกรุงเทพฯ
ยามค่ำคืน

ตัวอย่าง กิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ
การศึกษาภาคสนาม ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและลพบุรี

การเดินทาง

วันที่ ๓

ตำแหน่งที่ ๑

จังหวัดลพบุรี
ที่ตั้ง นารายณ์ราชนิเวศน์

ตำแหน่งที่ ๒

บ้านเจ้าพระยาวิชาเยนทร์
คูเต่าอบขนมของท้าวทองกีบม้า

ตำแหน่งที่ ๓

วัดพระศรีมหาธาตุ

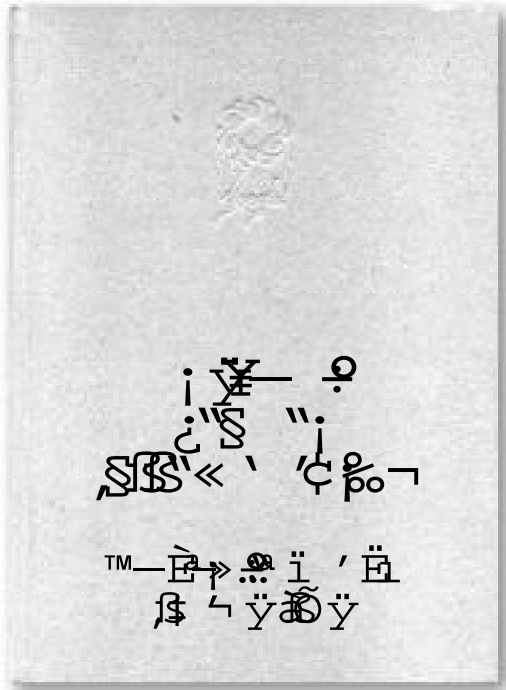
วนรอบเมืองลพบุรีบนถนนสายสำคัญ
ชื่อถนน ตั้งตามชื่อบุคคลสำคัญ
เช่น ถนนสุรศักดิ์ ถนนเดโช เป็นต้น

เดินทางกลับกรุงเทพมหานคร

ตัวอย่าง กิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ
การศึกษาภาคสนาม ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและลพบุรี

สรุปผล

การไปภาคสนาม

นำเสนอ รายงาน

การไปภาคสนาม

๓

แผนการสอนรวม

(แผนปฏิบัติการในหนึ่งหน้ากระดาษ)

แผนปฏิบัติการหนึ่งหน้ากระดาษ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โครงการงาน “วิถีชนมไทย”
ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๕ ภาคการศึกษาที่ ..... ปีการศึกษา ..... ชื่อผู้สอน .....

ตอนที่/ชื่อตอน จำนวนคาบ	ขอบเขตเนื้อหา แนวคิดหลัก สาระสำคัญ
<p>ตอนที่ ๑ : จุดประกายความคิด <u>โครงการย่อย</u></p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. รู้จักตัวตนและรากเหง้า ๒. มนุษย์กับอาหาร ๓. หวานลิ้นไม่สิ้นซาก ๔. ลิ้มรสหลากหลาย ๕. เจ้าตำรับขนมไทย (เวลา ๑๗ คาบ) 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. วิถีชีวิตของมนุษย์ที่เป็นสังคมในระดับต่างๆ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น ประเทศชาติ จนถึงสังคมโลก ๒. วิถีชีวิต สังคมของคนไทยโบราณเป็นสังคมเกษตรกรรมพึ่งพาธรรมชาติ และมีความเชื่อในเรื่องความเคารพในธรรมชาติ และทำออกมาเป็นพิธีกรรมโดยมีขนมเป็นสื่อ ๓. ขนมไทยและประวัติความเป็นมา ๔. ประวัติความเป็นมาประเพณี และความเชื่อเกี่ยวกับขนม และอาหารไทย และที่ได้อิทธิพลจากต่างชาติ (จีน)
<p>ตอนที่ ๒ : สืบเสาะเจาะความ <u>โครงการย่อย</u></p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ไขข้อสงสัยเกี่ยวกับท้าวทองกีบม้า ๒. กรุงเก่ามาเล่าใหม่ (เวลา ๑๔ คาบ) 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ประวัตินุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา เช่น ท้าวทองกีบม้า ผู้มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงของขนมไทยและบุคคลสำคัญอื่นๆ ๒. การเปลี่ยนแปลงของขนมไทยอันเนื่องมาจากการที่สังคมไทย รับอิทธิพลชาวต่างชาติในช่วงอยุธยาตอนกลางและสภาพสังคม ด้านอื่น ๓. ความเป็นมาของชาติไทยและความงามทางวัฒนธรรมของชาติ วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี ภาษา การค้า การต่างประเทศ การปกครอง ภูมิศาสตร์ และอาหารการกิน
<p>ตอนที่ ๓ : พินิจพิเคราะห์เปรียบเทียบ <u>โครงการย่อย</u></p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. กอบกู้ชาติไทยก่อนเกิดรัตนโกสินทร์ ๒. วิถีที่เปลี่ยนแปลง ในสมัยรัตนโกสินทร์ (เวลา ๑๒ คาบ) 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. รู้จักประวัติศาสตร์การกอบกู้เอกราชของพระเจ้ากรุงธนบุรี และการก่อเกิดรัตนโกสินทร์ ดำเนินในช่วงสมัยนี้ เช่น วันลอยกระทง การคมนาคม ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ รูปแบบสถาปัตยกรรม ๒. ความเหมือนและแตกต่างของขนมไทยดั้งเดิม ขนมไทยในปัจจุบัน (ส่วนผสม จุดประสงค์ วิธีทำ รสชาติ บรรจุภัณฑ์)
<p>ตอนที่ ๔ : คิดหาแนวทาง <u>โครงการย่อย</u></p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. วิถีเทศในไทย ๒. แนวทางแห่งไท (เวลา ๑๓ คาบ) 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. แนวคิดทุนนิยมในไทย หลักการตลาด(การวางแผนการตลาด) และการโฆษณาสภาพเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ระบบคุณค่าของประเทศไทยในปัจจุบัน

จุดประสงค์ การบรรลุผลการเรียนรู้	แนวทางปฏิบัติ และกิจกรรมการเรียนรู้
<ol style="list-style-type: none"> ๑. รู้จักตนเองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและธรรมชาติ และสามารถเข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ความมองคนในหลายแง่มุมทั้งปัจจัยภายใน (นิสัย) ควบคู่ไปกับรูปลักษณะภายนอก ๒. รู้ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ๓. รู้ถึงความสำคัญของอาหาร โดยเฉพาะลักษณะส่วนประกอบของอาหารไทย ขนมหไทย เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำ ส่วนผสม จุดประสงค์การทำ (ขาย/ทำบุญ) ของอดีต-ปัจจุบัน และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา และความเชื่อในเรื่องขนมหไทย 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. สร้างกติกาและกำหนดบทบาทหน้าที่ในการอยู่ร่วมกัน ๒. ลำดับความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ในรูปของเสาแตรครอบครัว ๓. เขียนเชื่อมโยงปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ๔. สืบค้น สัมภาษณ์ เชื่อมโยงประสบการณ์ในการจัดวางสำหรับสำหรับประกอบพิธีต่างๆ ทั้งของไทยต่างชาติ (จีน) เช่น พิธีไหว้พระจันทร์ และการทำบุญสารทไทย (ทำกระยาสารท) ๕. เขียนบรรยาย ขนมหไทยที่ฉันประทับใจ (รูปลักษณะ + รสชาติ)
<ol style="list-style-type: none"> ๑. มีความภาคภูมิใจ ประทับใจ และสำนึกในความเป็นไทย จากการศึกษาวิถีชีวิตของคนไทยในอดีต ๒. รู้จักสืบค้น ตีความ วิเคราะห์โดยใช้วิจารณญาณของตนและของกลุ่มตามสภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทยเพื่อสามารถบอกถึงสภาพชีวิตการต่างประเทศ การเมือง ศาสนา ขนชาติ อาชีพ การปกครอง การค้าที่มีอิทธิพลต่อการเป็นไปในท้องถิ่นนั้นๆ 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. อ่านบทความเพื่อสรุปประเด็น ตีความ แล้วทำเป็นรายงานประวัติบุคคลสำคัญ และเขียนสรุปสภาพของท้องถิ่นต่างๆ พิจารณาจากของฝาก ขนมหของแต่ละจังหวัด และวาดภาพอยุธยา ๒. ศึกษาภาพ บทร้อยกรอง หนังสือและ VDO ซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์สภาพสังคม อิทธิพลจากต่างชาติ เศรษฐกิจ ศาสนา อาชีพ ดาราศาสตร์ การปกครองและการคมนาคมสมัยอยุธยา ๓. ออกภาคสนามที่อยุธยา รับฟังคำบรรยาย และศึกษาศถานที่จริงเพื่อค้นหาการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยแห่งการเปลี่ยนแปลงในอดีต และทำขนมหกับผู้รู้ เช่น ฝอยทอง เม็ดขนุน
<ol style="list-style-type: none"> ๑. สามารถเปรียบเทียบวิเคราะห์ ตีความ และหาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงรวมถึงผลกระทบ ทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยพระเจ้ากรุงธนจนถึงปัจจุบัน ๒. เข้าใจดังวัตถุประสงค์ของผู้ขายสินค้า (ขนมห) วัตถุประสงค์ ธุรกิจ สภาพสังคมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงขนมหไทยในปัจจุบัน 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. วาดภาพพร้อมบรรยายความประทับใจในสมัยธนบุรี ๒. สังเกตขนมห ภาพ สื่อ บรรจุภัณฑ์ โฆษณาและเหตุการณ์ปัจจุบันแล้ววิเคราะห์ วิจารณ์ อิทธิพลของสื่อที่มีต่อการบริโภคและความเป็นไทย ๓. ชมสื่อวิดีโอ แล้วเขียน วาดรูป การเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบขนมหไทยแบบดั้งเดิมและปัจจุบัน
<ol style="list-style-type: none"> ๑. สามารถวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นการรับวัฒนธรรมต่างชาติที่มีผลต่อการบริโภคในปัจจุบัน 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. บันทึกและเปรียบเทียบคุณสมบัติของบรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติ บรรจุภัณฑ์ ที่สังเคราะห์ขึ้น การพัฒนาขนมหไทยให้คงคุณค่าภูมิปัญญาไทย ๒. วางแผนการทำขนมหไทยเพื่อจำหน่ายในงานหยดน้ำ “แนวทางแห่งไท”

ปฏิทินการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

โครงการ “วิถีชนมไทย”

ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๕

ภาคการศึกษาที่..... ปีการศึกษา.....

ชื่อครูผู้สอน.....

สัปดาห์ที่/ว.ด.ป.			เนื้อหา/กิจกรรม	สัปดาห์ที่/ว.ด.ป.			เนื้อหา/กิจกรรม
สัปดาห์ ที่ ๑	๑	จ	ทักทายกันวันเปิดเทอม	สัปดาห์ ที่ ๗	๑๔	พ	เยือนกรุงเก่าถิ่นท้าวทองกีบม้า
	๒	อ	สร้างกติกาการอยู่ร่วมกัน		๑๕	พ	เยือนกรุงเก่าถิ่นท้าวทองกีบม้า
	๓	พ	รู้จักตัวตน และรากเหง้า		๑๖	ศ	จารึกภูมิปัญญาในกรุงเก่า (นำเสนอ)
	๔	พ	รู้จักตัวตน และรากเหง้า	สัปดาห์ ที่ ๘	๑๙	จ	จารึกภูมิปัญญาในกรุงเก่า
	๕	ศ	มนุษย์อยู่ได้อย่างไร		๒๐	อ	กอบกู้ชาติไทย ... ก่อเกิดรัตนโกสินทร์
สัปดาห์ ที่ ๒	๘	จ	มนุษย์อยู่ได้อย่างไร		๒๑	พ	กอบกู้ชาติไทย ... ก่อเกิดรัตนโกสินทร์
	๙	อ	อาหารไทยหลากหลายรส		๒๒	พ	กอบกู้ชาติไทย ... ก่อเกิดรัตนโกสินทร์
	๑๐	พ	ขนมไทยที่รู้จัก		๒๓	ศ	วิถีที่เปลี่ยนแปลงในสมัยรัตนโกสินทร์
	๑๑	พ	ขนมหวานงานประเพณี	สัปดาห์ ที่ ๙	๒๖	จ	มุมมองทุนนิยมในขนมไทย
	๑๒	ศ	ขนมหวานงานประเพณี		๒๗	อ	มุมมองทุนนิยมในขนมไทย
สัปดาห์ ที่ ๓	๑๕	จ	กระยาสารท...สารทไทย (๑)		๒๘	พ	ขนมไทยความหมายที่แปรเปลี่ยน
	๑๖	อ	ท้องแห่งขนมไทย(เตรียมไปภาคสนาม)		๒๙	พ	ขนมไทยความหมายที่แปรเปลี่ยน
	๑๗	พ	ท้องแห่งขนมไทย(ภาคสนามบ้านข้าวเม่า)		๓๐	ศ	วิถีเทคโนโลยี
	๑๘	พ	ท้องแห่งขนมไทย(สรุปและเตรียมทำขนม)	สัปดาห์ ที่ ๑๐	๒	จ	วิเคราะห์สื่อ ... วิเคราะห์คน
	๑๙	ศ	กระยาสารท...สารทไทย (๒-ทำขนม)		๓	อ	วิเคราะห์สื่อ ... วิเคราะห์คน
สัปดาห์ ที่ ๔	๒๒	จ	รูปลักษณ์ และลีลาขนมไทย		๔	พ	วิถีขนมไทย
	๒๓	อ	รูปลักษณ์ และลีลาขนมไทย		๕	พ	วิถีขนมไทย
	๒๔	พ	ใครคือเจ้าตำรับขนมไทย		๖	ศ	แนวทางแห่งไท
	๒๕	พ	ใครคือท้าวทองกีบม้า	สัปดาห์ ที่ ๑๑	๙	จ	
	๒๖	ศ	การเดินทางของไขในขนมไทย		๑๐	อ	
สัปดาห์ ที่ ๕	๒๙	จ	ของฝากจากอยุธยา		๑๑	พ	
	๓๐	อ	ต่างชาติในชาติไทย		๑๒	พ	
	๓๑	พ	ต่างชาติในชาติไทย		๑๓	ศ	แนวทางแห่งไท
	๑	พ	รับวิถีเทศรับวิถีไทยในกรุงศรีอยุธยา	สัปดาห์ ที่ ๑๒	๑๖	จ	(สรุปงาน และเตรียมงานหยดน้ำ)
	๒	ศ	รับวิถีเทศรับวิถีไทยในกรุงศรีอยุธยา		๑๗	อ	
สัปดาห์ ที่ ๖	๕	จ	ค้นหาความเป็นไปในกรุงศรีอยุธยา		๑๘	พ	
	๖	อ	ค้นหาความเป็นไปในกรุงศรีอยุธยา		๒๑	พ	
	๗	พ	เยือนกรุงเก่าถิ่นท้าวทองกีบม้า		๒๒	ศ	นำเสนอหยดน้ำ (แนวทางแห่งไท)
	๘	พ	} ภาคสนามอยุธยา และลพบุรี	สัปดาห์ ที่ ๑๓	๒๓	จ	ก่อนวันปิดเทอม <u>ทำขนมขาย</u>
	๙	ศ			๒๔	อ	
สัปดาห์ ที่ ๖	๑๒	จ	เยือนกรุงเก่าถิ่นท้าวทองกีบม้า		๒๕	พ	
	๑๓	อ	เยือนกรุงเก่าถิ่นท้าวทองกีบม้า		๒๘	พ	

๔ การวัดและประเมินผล

แบบวัดและประเมินผล ๑ (ปผ.๑)

ปผ.๑

วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

โครงการงานวิถีชนมไทย

ภาคเรียนที่ ..... ปีการศึกษา .....

ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๕

ชื่อครูผู้สอน .....

ระบุ : สถานที่/อุปกรณ์/สื่อประกอบการเรียน/ตำรา/
แบบฝึกหัด/สมุดบันทึก/ใบงาน/แบบทดสอบ/
ภาคสนามของแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจน

หมายเหตุ : ครูอาจใช้แบบแผนการสอนย่อยนี้เป็น
รายสัปดาห์ รายตอน หรือรายกิจกรรมได้
แล้วแต่ความเหมาะสม

ตอนที่ ๒

วันที่ ..... ถึง.....

เวลาเรียนรวม ๑๔ คาบ

เนื้อหา

๑. สภาพของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในเรื่องสภาพสังคม วิถีชีวิต ความเชื่อ สถานที่ตั้ง ภูมิประเทศ
๒. การเปลี่ยนแปลงในสังคมอันเนื่องจากการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างชาติ
๓. ชีวประวัติบุคคลสำคัญ และเหตุการณ์สำคัญในสมัยอยุธยา

กิจกรรมการเรียนรู้	จุดประสงค์ที่นักเรียนควรบรรลุ
<p>กรู่งเก่ามาแล้วใหม่ (๗ คาบ)</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ให้นักเรียนศึกษาและเขียนสรุปสภาพโดยรวมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เช่น สภาพบ้านเมือง สถานที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ ขนชาติและศาสนา เป็นต้น โดยศึกษาผ่านภาพ หนังสือ การวิเคราะห์อาหารและขนมที่เป็นของฝากจากอยุธยา ๒. ให้นักเรียนศึกษาการเปลี่ยนแปลงในสังคมอันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างชาติ โดยสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิพลของชาวต่างชาติในสมัยอยุธยาตอนกลางได้ ๓. ให้นักเรียนศึกษาเกี่ยวกับสภาพสังคมในสมัยอยุธยา ในด้านการเมือง การปกครอง การต่างประเทศ การค้า ศาสนา และวัฒนธรรมการกิน จากการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ บทความ และภาพเกี่ยวกับบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา ที่เป็นชาวต่างชาติและเหตุการณ์ช่วงสมัยอยุธยาตอนกลางและจากออกภาคสนามที่อยุธยา โดยสามารถอ่าน เรียบเรียงข้อมูล และนำเสนอได้ ๔. วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาประวัติทั่วทวงกับม้า และชาวต่างชาติที่สำคัญและเหตุการณ์สำคัญ ในสมัยอยุธยาตอนกลางแล้วสามารถเขียนตอบ ในประเด็นที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง การต่างประเทศ เชื้อชาติและศาสนา	<p>กรู่งเก่ามาแล้วใหม่ (๗ คาบ)</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. รู้จักการวิเคราะห์และเข้าใจสภาพท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทยโดยการพิจารณาจาก “ของฝาก” และ “ขนม” ของแต่ละจังหวัด และสามารถบอกได้ถึงสภาพท้องถิ่นนั้นๆ ได้ ๒. เข้าใจความสัมพันธ์ของอาหารและขนมกับสภาพทางภูมิศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่น โดยสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับของฝากหรืออาหารการกินที่สัมพันธ์กับสภาพชีวิตในแต่ละท้องถิ่น ๓. วิเคราะห์และเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมด้านต่างๆ ผ่านขนมและวิถีชีวิตในแต่ละยุคสมัย ๔. มีความภาคภูมิใจในชาติไทยและเกิดความประทับใจในวิถีชีวิตในสมัยอยุธยาโดยสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นภาพ “อยุธยาในจินตนาการ” ได้ ๕. สังเกต และวิเคราะห์สภาพสังคม เศรษฐกิจ ศาสนา อาชีพและการคมนาคมในสมัยอยุธยา โดยการศึกษาค้นคว้าจากภาพและบทร้อยกรอง “กำสรวลศรีปราชญ์” แล้วตอบคำถาม

แบบรายงานผลการประเมินการเรียนรู้ประจำหน่วย (ปผ. ๓)

วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๕

ชื่อโครงการ วิถีชนมไทย

ภาคเรียนที่ .....

ปีการศึกษา .....

ชื่อครูผู้สอน-ประเมิน

ชื่อนักเรียน.....

คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้

ตั้งแต่แผนย่อยที่ ๑-๑๒ (วันที่ .....เดือน..... ถึง วันที่ .....เดือน.....)	
๑. รู้จักตัวตนและรากเหง้า (๓ คาบ)	๗. กรุงเก่ามาเล่าใหม่ (๗ คาบ)
๒. มนุษย์กับอาหาร (๒ คาบ)	๘. ย้อนเวลาหาภูมิปัญญาในกรุงเก่า (๙ คาบ)
๓. ลิ้มรสหลากหลาย (๒ คาบ)	๙. กอบกู้ชาติไทย..ก่อเกิดรัตนโกสินทร์ (๒ คาบ)
๔. หวานลิ้นไม่สิ้นซาก (๗ คาบ)	๑๐. วิถีที่เปลี่ยนแปลงในรัตนโกสินทร์ (๑๐ คาบ)
๕. เจ้าตำรับขนมไทย (๓ คาบ)	๑๑. วิถีเทศน์ไทย (๓ คาบ)
๖. ไขข้อสงสัยเกี่ยวกับข้าวทองกิบม้า (๒ คาบ)	๑๒. แนวทางแห่งไท (๑๐ คาบ)

ผลการประเมิน

(คะแนนเต็ม)

(คะแนนที่ได้)

๑. การศึกษาและวิเคราะห์ตามจุดประสงค์การเรียนรู้

.....

.....

๒. ผลงานที่นักเรียนทำส่ง

ชั้นที่ ๑ สืบวิถีชนมไทย

.....

.....

ชั้นที่ ๒ บันทึกภาคสนาม

“เยือนกรุงเก่า:ดินข้าวทองกิบม้า”

.....

.....

ชั้นที่ ๓ การนำเสนอ “จารึกภูมิปัญญาในกรุงเก่า”

.....

.....

ชั้นที่ ๔ “แนวทางแห่งไท”

.....

.....

ชั้นที่ ๕ ปัจจัยแห่งการเปลี่ยนแปลงในชนมไทย

.....

.....

และแนวทางการรับวัฒนธรรมต่างชาติ

.....

.....

ความเห็นของครูผู้สอน

.....

ทักษะโดยรวม

ความเข้าใจเนื้อหา

.....

การตีความ

.....

ความคิดสร้างสรรค์

.....

การสังเกตและตั้งคำถาม

.....

กระบวนการทำงาน

.....

การคิดวิเคราะห์

.....

การสังเคราะห์

.....

ทำไมต้องยืดหยุ่น

- แผนการสอนของครูแม้จะทำอย่างดีที่สุด ก็ไม่สามารถครอบคลุม ศักยภาพของเด็กนักเรียนทุกคนได้หมด
  - เหตุการณ์หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในภาคสนาม ซึ่งเป็นประสบการณ์จริงอาจเกิดขึ้นกะทันหัน นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในแผน ซึ่งครูควรจะต้องสังเกตเห็นและนำมาเชื่อมโยงสู่กระบวนการเรียนรู้ของเด็กได้
-

ทำอย่างไร
จึงจะปรับแผนได้
ดีและเหมาะสม

- สังเกตพฤติกรรมการเรียนของเด็กและปรับรายละเอียดของ กิจกรรม หรือแม้แต่ภาษาที่มีต่อความเข้าใจของเด็ก เพื่อช่วยนำทางนักเรียนเข้าสู่จุดประสงค์การเรียนรู้นั้นๆ ได้
  - การปรับวิกฤตให้เป็นโอกาส ครูต้องสังเกตเห็นและ เข้าใจหาสิ่งที่ดีได้จากสถานการณ์ เพื่อปรับเข้าสู่แผน ให้ราบรื่น
  - การใช้ตัวอย่างอื่นๆ จากสถานที่จริงที่หลากหลายให้เป็น ประโยชน์เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นสื่อให้นักเรียน เข้าสู่การเรียนรู้ให้เป็นไปตามเป้าหมายได้
-

๖ หยดนำแห่งควมรู้

หยดนำแห่งควมรู้
คืออะไร

- เป็นการกลั่นหรือประมวลควมรู้ที่ได้เรียนมำทั้งหมด
ออกมาเป็นเรื่องราวและนำเสนอถ่ำทอดควมคิด
ควมเข้าใจ สู่บุคคลทั่วไป
-

ทำอย่งไร

- แสดงเป็นละคร
การได้วาทิ
จัดนิทรรศการประกอบการบรรยาย
การแสดงงำนในสื่อหลกหลาย ฯลฯ
-

ตัวอย่าง

- ละครเล่าเรื่องราวของพี่น้องสองคน
เล่นเกมย้อนมิติเวลา
กลับไปร่วมเหตุการณส์สำคัญ
สมัยอยุธยาตอนกลางและทำขนมขมขาย
-

บทที่ ๓

แบบฝึกหัดการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวม

แบบฝึกหัดการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการฯ

๑. เตรียมความคิด-ความพร้อม

๑.๑ จากการศึกษาการสร้างหน่วยการเรียนรู้ฯ โครงการวิถีชนมไทย ที่ท่านได้ศึกษาจากวีดิทัศน์ และเอกสารตัวอย่าง ขั้นตอนใดที่ท่านเคยได้ปฏิบัติไปแล้วบ้าง (โปรดระบุ)

๑.๒ ขั้นตอนใดที่ท่านยังไม่ได้ทำ (โปรดระบุ)

๑.๓ โปรดเรียงลำดับขั้นตอนของหน่วยบูรณาการฯ โดยใส่หมายเลขลงในช่อง

การยืดหยุ่นแผน

การสร้างแผนการสอนรวม

หยดน้ำแห่งความรู้

แนวความคิดสำคัญ

การวัดและประเมินผล

การออกภาคสนาม

การพูดคุยกับผู้ปกครอง

แผนภาพความคิดหลัก

แบบฝึกหัดการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการฯ

๒. ตั้งหลักกับตนเอง

๒.๑ ท่านมีความสนใจ มีความเชี่ยวชาญหรือความสามารถพิเศษอะไรบ้าง
ที่อาจนำมาใช้กับการเรียนการสอน (โปรดระบุ)

๒.๒ โรงเรียนของท่านอยู่ในจังหวัดหรือท้องถิ่น
ซึ่งมีเอกลักษณ์หรือภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่น่าสนใจอะไรบ้าง

๒.๓ ท่านมีวิธีการทำงานอย่างไร ที่จะนำไปสู่การร่วมมือ ประสานความคิดอย่างมีความสุข
มีอะไรเป็นอุปสรรคบ้างหรือไม่

แบบฝึกหัดการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการฯ

๒.๔ ถ้าโรงเรียนของท่านไม่มีงบประมาณและขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร
ท่านคิดว่าจะทำโครงการนี้อย่างไร

๒.๕ ท่านคิดว่าจะนำโครงการลักษณะนี้ไปปรับใช้กับห้องเรียนที่มีนักเรียนจำนวนมากได้อย่างไร

๒.๖ ท่านสามารถหาแหล่งทรัพยากรหรือสื่อที่หลากหลายในชุมชนของท่านได้หรือไม่ (โปรดระบุ)

แบบฝึกหัดการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการฯ

๓. ลงไม้ลงมือ

๓.๑ จากวิชาที่ท่านเคยสอน มีคุณค่าใดที่ประทับใจมากจนเป็นแรงบันดาลใจให้สร้างหน่วยการเรียนรู้สำหรับนักเรียนของท่าน เพื่อให้มีประสบการณ์กับคุณค่านั้นโดยตรง

๓.๒ ท่านจะสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการอะไรในภาคการศึกษานี้ เพื่อให้นักเรียนบรรลุการเรียนรู้อะไร

๓.๓ ท่านคิดว่าจะให้นักเรียนมีส่วนร่วมในโครงการนี้อย่างไร ด้วยกระบวนการแบบใด

แบบฝึกหัดการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการฯ

๓.๔ ท่านคิดว่าการวัดและประเมินผลด้านพฤติกรรมการเรียนรู้และคุณภาพการเรียนรู้ทำได้หรือไม่

๓.๕ ท่านจะทราบได้อย่างไรว่า นักเรียนเข้าใจสาระสำคัญของสิ่งที่เรียนและสนุกกับการเรียน

- พิจารณาคะแนนสอบ
- นักเรียนไม่ถามคำถามเลย
- นักเรียนทำการบ้านได้ดีไม่มีข้อติดขัด
- นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสาระสำคัญได้
- นักเรียนมีวิธีการนำเสนอความคิดความเข้าใจของตนในรูปแบบต่าง ๆ
- นักเรียนสามารถนำเรื่องที่เรียนไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์ส่วนตัวของตนเองได้
- นักเรียนสามารถนำเรื่องที่เรียนไปเล่าให้ผู้ปกครองฟังได้

แบบฝึกหัดการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการฯ

๔. การทดลองใช้แบบแผน

๔.๑ ทดลองเขียนแผนภาพความคิดหลัก (Mind Mapping) ของโครงการของท่าน

แบบฝึกหัดการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการฯ

๔.๒ ทดลองสร้างแผนการสอนรวม (ONE PAGE) ตอนที่ ๑

แบบฝึกหัดการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการฯ

- ๔.๓ ทดลองทำแผนการสอนย่อย แบบวัดและประเมินผล (ปผ.๑)
และตรวจสอบแผนการสอนที่ท่านทำว่าได้มีการบูรณาการหรือไม่อย่างไร

แบบฝึกหัดการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการฯ

๕. การวัดและประเมินผล

๕.๑ จุดประสงค์การบรรลุผลการเรียนมาจากไหน

- มาจากการปรึกษาหารือร่วมกันของทีมครู
- มาจากมาตรฐานแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ
- มาจากผู้บริหาร ผู้ใหญ่
- มาจากความพอใจของนักเรียนและผู้ปกครอง
- มาจากสาระสำคัญของเนื้อหาวิชา
- มาจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
- มาจากกระบวนการทำงานของนักเรียน เช่น การทำงานด้วยความอดทน
ด้วยความแม่นยำ ด้วยความคิดพิจารณา
- มาจากแนวคิดหลักของแผน
- มาจากตัวอย่างแผนของครูคนอื่น

๕.๒ ท่านคิดว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในแผนของท่าน ควรบรรลุจุดประสงค์ที่ท่านตั้งไว้ได้อย่างไร

- สังเกตจากการทำงาน of นักเรียน
- สังเกตจากคำถามของนักเรียน
- สังเกตจากผลงานของนักเรียน

๕.๓ จากจุดประสงค์แต่ละจุดประสงค์ ถ้าหากนักเรียนทำได้ไม่เท่ากัน
ท่านจะมีวิธีการประเมินผลอย่างไร

แบบฝึกหัดการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการฯ

๕.๔ ทดลองทำแบบวัดและประเมินผลการเรียนรายบุคคล (ปผ.๒)

แบบฝึกหัดการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการฯ

๕.๕ ทดลองทำแบบรายงานผลการประเมินการเรียนรู้ประจำหน่วย (ปผ.๓)

แบบฝึกหัดการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการฯ

ท ม า ย เ ท ศุ

เมื่อท่านได้ทดลองใช้หน่วยการเรียนรู้ฯ แล้ว ลองบันทึกประสบการณ์ในการยืดหยุ่นแผนและการนำเสนองานของนักเรียน เพื่อเป็นข้อมูลซึ่งอาจนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในงานวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ในชั้นเรียนของท่านได้ต่อไป

ภาคผนวก

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาแบบองค์รวม
วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
โครงการวิถีชนมไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕
โรงเรียนรุ่งอรุณ

ครูเจ้าของโครงการ
ครูรุ่งรวี รัตนดำรงอักษร

จัดทำโดย
เมตไตรย ศรีทอง

ตอนที่ ๑ รุ่งอรุณของความคิด

๑.๑ แนวคิดและที่มาของโครงการงานวิถีชนมไทย

ในหน่วยวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕/๑ ของโรงเรียนรุ่งอรุณนั้น เป็นการศึกษาในโครงการงานวิถีชนมไทย ซึ่งมีแนวคิดสำคัญมาจากการที่ครูผู้สอนมองเห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในด้านต่างๆ ทั้งเรื่องของวิถีชีวิต สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ค่านิยม ความคิดและความเชื่อ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดการไหลหลากทางวัฒนธรรมอย่างไร้พรมแดนและเป็นไปอย่างรวดเร็ว

ในความเป็นจริง มนุษย์มีการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างเผ่าพันธุ์ ระหว่างเชื้อชาติมาเป็นเวลานานแล้ว การแลกเปลี่ยนหรือรับเอาวัฒนธรรมต่างถิ่น ต่างกลุ่มเข้ามาเป็นของตน จึงไม่ใช่เรื่องใหม่ ทว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้คนในชาติรู้จัก “เลือก” รู้จัก “รับ” หรือ “ปรับ” เอาวัฒนธรรมต่างถิ่นนั้นเข้ามาใช้กับชีวิตของตนโดยไม่สูญเสียความเป็นตัวของตัวเองไป หรือ สามารถปรับใช้สิ่งที่รับมานั้นให้เกิดประโยชน์กับตนได้อย่างสูงสุด

ด้วยแนวคิดนี้ จะต้องอาศัยความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตนเองของเด็กๆ ครูจะทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรของพวกเขาในการเสริมกำลังความรู้ ความคิด เพื่อให้เขา รู้เท่าทัน ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างมากมายและรวดเร็วเช่นในปัจจุบัน โดยการถ่ายทอดและฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้ให้กับพวกเขา กระบวนการเรียนรู้นั้นจะเริ่มต้นจากฝึกการสังเกตในเรื่องราวที่น่าสนใจรอบตัว ตั้งคำถามตั้งข้อสงสัยแล้วชวนเขาหาคำตอบด้วยวิธีต่างๆ ทั้งสอบถามจากผู้รู้ อ่านหนังสือ ค้นหาข้อมูล แล้วพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มานั้นอย่างรอบด้านเพื่อนำไปสู่การเกิดวิจาร์ณญาณและความเป็นผู้รู้จริงจนสามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิดนั้นได้

การจะให้เด็ก ๆ เกิดวิจาร์ณญาณในการเลือกรับและปรับวัฒนธรรมต่างชาติอย่างเหมาะสมได้นั้น เขาต้องรู้จักตัวเองและสังคมของตนเองก่อน เขาต้องรู้คุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ เป็นอยู่ และรักในสิ่งนั้น ทั้งเขาจะต้องรู้จักผู้อื่น คือ ชาติอื่นๆ ด้วย รู้จักและมองเห็นข้อดี ข้อด้อย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับหรือรับเอาสิ่งต่างๆ เข้ามา รวมทั้งมีเหตุผลสืบเนื่องมาจากภาคการศึกษาที่ ๑ เด็ก ๆ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕/๑ ได้เรียนวิชาภาษาไทยในโครงการ *ส่องวรรณศิลป์ผ่านสำรับกับข้าวไทย* ซึ่งภาษาไทยและอาหารไทยล้วนแล้วแต่เป็นศิลปะที่ต้องใช้ และต้องมีความประณีต มีความละเอียดอ่อนทางอารมณ์ ความรู้สึกและจิตใจคล้ายคลึงกัน ยิ่งกว่านั้นเรื่องขนมยังเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและอยู่ในความสนใจของเด็ก ๆ อยู่แล้ว ดังนั้นครูผู้สอนจึงใช้มุมมองที่เชื่อมโยงต่อจากเรื่องของอาหารไทยเข้าสู่ *ขนมไทย* เพื่อสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และเป็นที่มาของโครงการงานวิถีชนมไทย

๑.๒ วิถีชนมไทยบอกอะไรในสังคม?

ในสังคมของมนุษย์ มีองค์ประกอบหลายสิ่งทีก่อเกิดขึ้นจากความคิดและการกระทำของคนเรา สะสมถ่ายทอด สืบต่อกันมารุ่นแล้วรุ่นเล่า เช่น ภาษา วิถีการดำเนินชีวิต ที่ปฏิบัติจนเป็นขนบ ธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม เป็นต้น

อาหารก็เป็นเช่นเดียวกัน แม้จะเกิดขึ้นจากความต้องการของร่างกาย เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีพ เป็นเบื้องต้น ทว่าต่อมา ด้วยความคิดและสติปัญญา มนุษย์ได้ทำให้อาหารเป็นมากกว่าเครื่องหล่อเลี้ยง ให้พลังงานแก่ร่างกาย การประกอบกันของอาหารแต่ละอย่าง แต่ละชนิด แต่ละสำรับ ของคนแต่ละกลุ่ม แต่ละเผ่า แต่ละเชื้อชาติ ล้วนมีที่มาและแฝงความคิดสร้างสรรค์ที่ผ่านการกลั่นกรองจากประสบการณ์การกินอย่างยาวนานกว่าจะมาเป็นอาหารหนึ่งจานที่เราเห็นอยู่ในปัจจุบัน นับว่า “อาหาร” และ “การกิน” เป็นเรื่องราวหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และรวมอยู่ในสังคมมนุษย์อย่างแน่นแฟ้น

สำหรับชนม ก็ผ่านการเดินทางตามวิถีนี้ไม่ต่างกัน เราสามารถ “อ่าน” สังคมนั้นๆ ได้จากชนม ในชนมของแต่ละชาติ จะมีภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ประเพณี ฯลฯ ของชนกลุ่มนั้นแฝงอยู่ ยกตัวอย่างได้ว่า เพียงแค่เราแจกแจงส่วนผสมของชนมของชนชาติใดขึ้นมาสักหนึ่งอย่าง ก็สามารถมองเห็นถึงภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นนั้นได้แล้ว เพราะถิ่นไหน ปลูกอะไรโตงอกงามดี ย่อมจะมีวัตถุดิบจากผลผลิตเหล่านั้นมาทำชนม ยกตัวอย่างเช่น เมืองไทยเป็นเขตร้อนชื้น พืชที่ปลูกเป็นหลัก คือ ข้าว ทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว เพราะฉะนั้นจึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ชนมไทยแต่เดิม จะมีส่วนผสมหลักสามอย่าง คือ ข้าว หรือ แป้ง ซึ่งเป็นการนำข้าวมาแปรรูป ส่วนพืชอื่นเช่น ตาลโตนด อ้อย มะพร้าวที่ปลูกกันมาก ก็นำมาแปรรูปเป็นน้ำตาลให้รสหวานหอม โดยเฉพาะมะพร้าว ซึ่งนอกจากจะใช้น้ำจากวง (ดอก) ทำเป็นน้ำตาลมะพร้าวแล้วยังคั้นเนื้อทำเป็นกะทิเพิ่มความมันอร่อยให้ชนมแต่ละชนิดอย่างแทบจะขาดไม่ได้

ส่วนในด้านวิถีชีวิต ความเชื่อที่มีแฝงอยู่ในชนม เราจะได้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ที่เคารพบูชาและรู้คุณธรรมชาติ ดังที่ปรากฏในการทำชนมเพื่องานเทศกาลต่างๆ เช่น ชนมกระยาสารที่ เกิดจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตแรกของปีนั้นมารวมแรงร่วมใจกันของคนในหมู่บ้านช่วยกันกวนแล้วนำไปทำบุญและแจกจ่ายในเทศกาลสารทไทย เป็นต้น

อีกส่วนหนึ่ง ยังมีการเปลี่ยนแปลงของชนมซึ่งเชื่อมโยงมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในยุคสมัยต่างๆ ที่ไทยติดตอสัมพันธ์กับชาวต่างชาติ เราได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมหลายประการมาปรับใช้ เช่น เมื่อทำวทองกับม้า สตรีเชื้อสายโปรตุเกสได้นำเอาไข่เพิ่มเข้ามาเป็นส่วนผสมของชนมไทยตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์หรือในช่วงกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง ทำให้เกิดมีชนมชนิดใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น ทองหยอด ทองหยิบ ฝอยทอง แสดงให้เห็นการรับและการปรับเอาวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาใช้ และเมื่อมองให้กว้างไปยังสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านอื่น ๆ จะพบว่าในสมัยนั้นไทยเรามีการรับอิทธิพลจากชาวต่างชาติเข้ามาปรับใช้มากมาย ทั้งเรื่องของการเมือง การปกครอง ศาสนา สถาปัตยกรรม ฯลฯ ซึ่งเมื่อคิดอย่างลึกซึ้ง เราจะเห็นความคิดของคนไทยในสมัยนั้นต่อการเลือกรับวัฒนธรรมต่างชาติ

การเปลี่ยนแปลงของชนมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการรับอิทธิพลวัฒนธรรมชาติอื่นนั้น เชื่อมโยงถึงกันและเกิดขึ้นในทุกช่วงสมัยของประวัติศาสตร์ชาติไทย เพราะในความเป็นจริงสยามมีการติดต่อกับต่างชาติมาตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว เพียงแต่ว่ายุคใดสมัยใดจะมีความสัมพันธ์รุ่งเรืองเฟื่องฟูมากกว่ากัน หรือเจริญสัมพันธ์ไมตรีใกล้ชิดสนิทสนมกับชาติใด เราสามารถตีความและ “อ่าน” สังคมได้จากชนม แม้แต่ในปัจจุบัน ที่บทบาทของชนมไทยเปลี่ยนไป ความนิยมในชนมไทยลดลง คนหันไปรับประทานขนมเค้ก ขนมฝรั่ง หรือเด็ก ๆ ก็นิยมขนมกรุบกรอบบรรจุถุงพลาสติกมากกว่า กระบวนการผลิตขนมเปลี่ยนเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม มีการแข่งขันกันทางการตลาด การรับประทานขนมเปลี่ยนจากเดิมที่จะทำรับประทานกันก็ต่อเมื่อมีงานบุญ มาเป็นรับประทานหลังอาหารแต่ละมื้อตามอย่างตะวันตก สิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นสภาพสังคมไทยในด้านต่างๆ ทั้งสิ้น ชนมไทยและวิถีของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชนมเป็นดังอุบายในการนำเด็ก ๆ เข้าไปศึกษาสังคมที่เปลี่ยนไปจากการรับอิทธิพลวัฒนธรรมต่างชาติได้ด้วยเหตุนี้

๑.๓ การฝึกฝนความคิดอย่างเป็นกระบวนการ

ด้วยแนวคิดของการเรียนในโครงการวิถีชนมไทยนี้ จะต้องอาศัยความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตนเองของเด็ก ๆ โดยครูจะทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรของพวกเขาในการเสริมกำลังความรู้ ความคิด เพื่อให้เขา รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างมากมายและรวดเร็วเช่นในปัจจุบัน

การรู้คิดดังที่ครูปรารถนาจะให้เกิดขึ้นกับเด็ก ๆ นั้น จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการถ่ายทอดและฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้ให้กับพวกเขาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง กระบวนการเรียนรู้นั้นจะเริ่มต้นจากฝึกการสังเกตในเรื่องราวที่น่าสนใจซึ่งมีอยู่รอบตัวเรา ตั้งคำถาม ตั้งข้อสงสัยในสิ่งนั้นว่าคืออะไร มีความเป็นมาอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ฯลฯ แล้วกระตือรือร้นขวนขวายหาคำตอบด้วยวิธีต่างๆ ทั้งสอบถามจากผู้รู้ ค้นหาข้อมูล จากหนังสือ หรือแหล่งข้อมูลอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เป็นต้น แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาพิจารณา คัดวิเคราะห์อย่างรอบด้านและเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การเกิดวิจรรย์ญาณและความเป็นผู้รู้จริงจนสามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิดนั้นสู่บุคคลอื่นได้ หรือนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปประยุกต์ใช้ในเรื่องอื่นๆ ในชีวิตจริง เพื่อประโยชน์ทั้งต่อตนและผู้อื่น นอกจากนั้นในระหว่างทางของการเรียนรู้ การให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน เช่น การสรุปความคิดรวบยอดร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างประสบการณ์ร่วมกัน ตลอดจนการประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ จะสังเกตเห็นได้ว่าแม้ทั้งหมดนี้จะเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ แต่ก็ เป็นสิ่งที่สามารถนำมาปรับใช้ได้กับการเรียนรู้ทุกศาสตร์

๑.๔ เป้าหมายของการศึกษา

สำหรับการศึกษาวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมด้วยโครงการวิถีชนมไทยนั้น มีเป้าหมายคือ สอนและฝึกฝนให้เด็ก ๆ เกิดวิจรรย์ญาณ รู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ รวมทั้งรู้จักและทำความเข้าใจกับ “ผู้อื่น” อันหมายถึงคนที่อยู่ต่างสังคม ต่างวัฒนธรรม อีกทั้งเข้าใจสภาพสังคมอื่นอย่างแท้จริง และรู้เท่าทันในสิ่งต่างๆ ที่เป็นผลมาจากการถ่ายทอดวัฒนธรรม จนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในสังคมของตน

ภาคผนวก

มองผ่านเปลือกหรือภาพภายนอกที่เห็นอย่างผิวเผิน เข้าไปให้เห็นแก่นของวัฒนธรรมอื่น คือความเป็นจริง อันเกิดจากสภาพแวดล้อมของสังคมนั้นๆ เอง เช่น ภูมิศาสตร์ วิถีชีวิต ความคิดความเชื่อที่คนในสังคมนั้น มีอยู่ คนที่อยู่ต่างสังคมกัน ย่อมจะมีวิถีชีวิตแตกต่างกันอย่างเช่นเรื่องของอาหารการกิน คนตะวันตกซึ่งอยู่ในเมืองหนาว ย่อมต้องการพลังงานจากอาหารที่มีไขมันมากกว่าคนที่อยู่ในเขตร้อนอย่างเมืองไทย ถ้าเรา คิดเลียนแบบชาวตะวันตก ปรุงอาหารรับประทานอย่างเขา โดยไม่ดัดแปลงให้เหมาะสมกับตนเองแล้ว นอกจากจะสิ้นเปลืองเงินเพราะต้องซื้อวัตถุดิบชนิดเดียวกันที่ต้องนำเข้า ลักษณะของอาหารนั้นอาจไม่ สมดุลกับสภาพร่างกายของคนไทย เมื่อรับประทานเข้าไปมากๆ อาจทำให้ไม่สบาย เมื่อเด็กๆ แยกแยะ ความแตกต่างของแต่ละสังคมได้ด้วยความเข้าใจแล้วนำมาพิจารณา เขาจะสามารถเลือกรับหรือปรับวัฒนธรรม ต่างชาตินั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองอย่างมีเหตุผลและรอบคอบ ซึ่งการจะไปให้ถึงเป้าหมายนี้ได้ ก็ด้วย วิธีการสร้างและเสริมทักษะในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดผนวกเข้ากับเนื้อหาสาระของวิชาการผ่าน กิจกรรมที่ครูสร้างขึ้นมาสอนเด็ก ๆ

ตอนที่ ๒ เครือข่ายของความคิด

๒.๑ ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาของโครงการงานวิจัยชนมไทย มุ่งสู่ประเด็นของวิถีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อันเป็นผลมาจากการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมของต่างชาติ นับตั้งแต่เรื่องของภาษา การเมือง การปกครอง การทหาร จารีตประเพณี รูปแบบของศิลปะ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ จนกระทั่งอาหารการกิน ซึ่งครูได้ใช้วิถีความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงของชนมไทย เป็นเสมือนอุบายในการวางโครงความคิดและเชื่อมโยงสู่บริบทอื่นของสังคมในยุคสมัยต่างๆ ตามช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ที่เด็ก ๆ จะเข้าไปสืบค้น โดยเริ่มต้นจากอดีตในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เน้นที่ช่วงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช คือ อยุธยาตอนกลาง ด้วยเหตุที่ว่า ท้าวทองกีบม้า ผู้นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ชนมไทยมีชีวิตอยู่ในช่วงนั้น กับทั้งเป็นช่วงเวลาที่มีความสัมพันธ์ของอยุธยากับต่างชาติมีความรุ่งเรืองเฟื่องฟูถึงขีดสุด เมื่อศึกษาบริบทของสังคมในยุคนั้น จึงได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยมากมายหลายด้านที่ได้รับอิทธิพลมาจากต่างชาติ

จากนั้นจึงไล่เรียงศึกษามาตามยุคสมัย โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาสังคมในช่วงที่มีการเข้ามาติดต่อของชาวต่างชาติเป็นหลัก เช่น เมื่อถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ก็เจาะลึกถึงสภาพสังคมในช่วงรัชกาลที่ ๔-๕ เป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นเวลาที่สยามเปิดรับเอาวัฒนธรรมจากตะวันตกเข้ามาอย่างเห็นได้ชัดเจน ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม เช่น การจัดระบบการศึกษา การแต่งกาย หรือแม้แต่ค่านิยมบางประการ รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับชนมไทยก็มีความเปลี่ยนแปลง เช่น นิยมรับประทานขนมอบอย่างฝรั่ง เป็นจุดเริ่มที่ส่งผลสืบต่อมาจนกระทั่งถึงยุคปัจจุบันที่ ชนมไทยลดบทบาทลง เด็กยุคใหม่รู้จักและคุ้นเคยกับขนมกรุบกรอบบรรจุพลาสติกมากกว่า เด็ก ๆ จะได้ศึกษาและวิเคราะห์กันถึงความเปลี่ยนแปลงของชนม และการกินชนมในยุคของพวกเขาเอง กับทั้งศึกษาถึงเบื้องหลังที่แฝงไว้ในชนมนั้น คือ การตลาดและการโฆษณา อันชี้ให้เห็นสภาพสังคมที่ดำเนินมาสู่ยุคของทุนนิยม บริโภคนิยม

จากขอบเขตเนื้อหาทั้งหมด จะเป็นดังคลังข้อมูลที่ดี ๆ ได้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงของชนม และสังคมที่ดำเนินควบคู่กันมา และพวกเขาจะได้ใช้ความรู้นี้เป็นพื้นฐานสำหรับการคิดวิเคราะห์และหาแนวทางการใช้ชีวิตของตนเองต่อไป

๒.๒ แผนภาพความคิดหลัก (Mind - mapping)

ในการทำโครงงานแต่ละโครงงานของครูโรงเรียนรุ่งอรุณจะเป็นไปตามลำดับขั้นตอน โดยเมื่อครูรู้เป้าหมายของการเรียนการสอน และได้ขอบเขตเนื้อหาทั้งหมดแล้ว ก็จะนำมาเขียนเป็นแผนภาพความคิดหลักของตนเองหรือ Mind-mapping เพื่อ

๑. วิเคราะห์ว่าจะต้องใช้กระบวนการและลำดับขั้นตอนอย่างไรจึงจะให้เด็ก ๆ เข้าถึงสาระความรู้ทั้งหมดของโครงงานนี้ได้ตามวัยของเขา

๒. ครูมีแง่มุมที่มองเห็นเนื้อหาและเห็นคุณค่าในแง่มุมใดบ้าง เพื่อจะโยงให้ใกล้ตัวเด็กมากที่สุด

๓. ครูได้ตรวจสอบลำดับการสอนและเนื้อหาและทำความเข้าใจองค์ความรู้โดยรวมว่า สอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร จะแบ่งเป็นตอนและจะดำเนินการสอนไปอย่างไร

สำหรับ โครงงานวิถีขนมไทยนั้น ได้จัดลำดับการเรียนรู้ไว้ ๔ ขั้นตอน คือ

ตอนที่ ๑ จุดประกายความคิด มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการศึกษาตัวตน สังคม อาหารและขนมที่สัมพันธ์กับมนุษย์และความสัมพันธ์ของขนมกับสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยยกกรณีของขนมในเทศกาลที่อยู่ในช่วงนั้นขึ้นมาศึกษาเพื่อให้ได้สัมผัสของจริงและเชื่อมโยงไปยังเทศกาลอื่น ๆ ในช่วงท้ายทั้งประเด็นเพื่อสืบค้นต่อไปว่า ทำไมเจ้าตำรับขนมไทยจึงเป็นชาวต่างชาติ

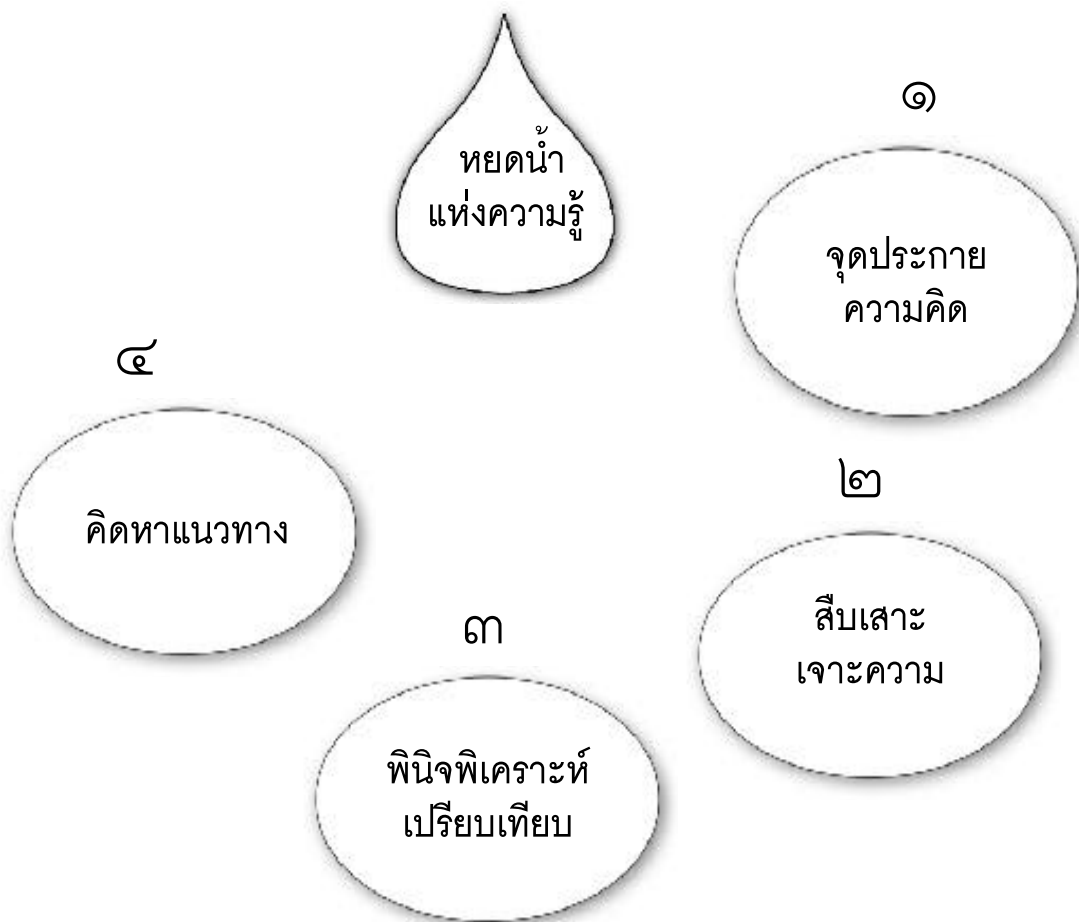
ตอนที่ ๒ สืบเสาะเจาะความ เป็นการสืบค้นเรื่องราวที่สืบเนื่องมาจากช่วงท้ายของตอนที่ ๑ คือ ประวัติของท้าวทองกีบม้าและความเปลี่ยนแปลงของขนมไทยคือการเพิ่มไข่เข้ามาเป็นส่วนผสม เชื่อมโยงเข้าสู่การศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่มาจากกรรับอิทธิพลของชาวต่างชาติ รวมถึงบริบทของสังคมไทยที่เปลี่ยนไปในสมัยอยุธยาตอนกลาง

ตอนที่ ๓ พินิจวิเคราะห์เปรียบเทียบ ช่วงนี้เป็นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและขนมไทยอันเนื่องมาจากการรับวัฒนธรรมต่างชาติในช่วงรัตนโกสินทร์ โดยเน้นในช่วงนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา

ตอนที่ ๔ คิดหาแนวทาง วิเคราะห์ปัจจัยแห่งการเปลี่ยนแปลงของขนม รวมทั้งแนวคิดทางการตลาดและการโฆษณาสินค้าตามกระแสทุนนิยม แล้วคิดหาแนวทางดำเนินชีวิตในกระแสโลกาภิวัตน์

ซึ่งทุกขั้นตอนจะเรียนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ฝึกให้เด็ก ๆ รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม ค้นคว้าหาคำตอบแล้วนำมาคิดวิเคราะห์ด้วยตัวเอง แล้วสร้างเป็นแผนภาพความคิดหลัก (Mind-mapping) ของตนเอง ดังนี้

Mind Mapping
โครงการเรียนรู้หน่วย
“สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม”

ภาคผนวก

ตารางแสดงการเปรียบเทียบเนื้อหาของโรงเรียนรุ่งอรุณกับมาตรฐานแกนกลาง
กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

เนื้อหาการสอนของรุ่งอรุณ	มาตรฐานแกนกลาง
<p>ตอนที่ ๑ จุดประกายความคิด เพื่อสร้างทัศนคติและปูพื้นฐานความรู้เรื่องสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และภูมิปัญญาไทยผ่านเรื่องของชนมไทย จึงดำเนินการสอนด้วยสาระวิชาที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมในระดับต่างๆ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น ประเทศชาติจนถึงสังคมโลก รวมทั้งเรื่องวิถีชีวิตในสังคมไทยที่ประกอบขึ้นด้วยแง่มุมต่างๆ ทั้งเรื่องของความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี ฯลฯ โดยเชื่อมโยงจากชนมในเทศกาลต่างๆ และศึกษาเปรียบเทียบกับชนมในเทศกาลของชาติอื่น (จีน) อันเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติที่พึ่งพากันด้วยความสงบสุข</p>	<p>มาตรฐานที่ ๑ นักเรียนเข้าใจลำดับเวลา แนวคิด และวิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล สามารถนำไปใช้วิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ</p> <p>มาตรฐานที่ ๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์ ความสำคัญ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง เข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อภูมิศาสตร์ที่มีผลต่อการสร้างวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นได้</p> <p>มาตรฐานที่ ๕ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ที่ก่อเกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม รู้เข้าใจและตระหนักถึงความแตกต่างของสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของไทย มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน</p>
<p>ตอนที่ ๒ สืบเสาะเจาะความ เพื่อศึกษาการก่อเกิดของอยุธยา และวิถีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อันเป็นผลมาจากการรับอิทธิพลจากชาวต่างชาติที่เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรี โดยเฉพาะในช่วงอยุธยาตอนกลาง ทั้งเรื่องของภาษา ศาสนา การเมือง การปกครอง การทหาร จารีตประเพณี รูปแบบของศิลปะ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนชนม และเห็นความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันของบริบทต่างๆ ซึ่งใช้หลักฐานคือประวัติของท้าวทองกีบม้า โดยวิธีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชนมไทยดั้งเดิมที่ไม่มีไข่ และชนมไทยในสมัยท้าวทองกีบม้าที่ดัดแปลงไข่เป็นส่วนผสม</p>	<p>มาตรฐานที่ ๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการ การตั้งถิ่นฐานของประเทศไทยในดินแดนประเทศไทย เข้าใจปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย และเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ทั้งรู้จักประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ชาติไทย</p> <p>มาตรฐานที่ ๔ เข้าใจลักษณะทางกายภาพ กระบวนการหน้าที่และมิติสัมพันธ์เชิงภูมิศาสตร์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระวางที่มีความสามารถในการใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาข้อมูลภูมิสารสนเทศ อันจะนำไปสู่การใช้และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>มาตรฐานที่ ๑๐ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนา ประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของศาสนาพุทธหรือศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อนำมาใช้ในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข</p>

ภาคผนวก

เนื้อหาการสอนของรุ่งอรุณ	มาตรฐานแกนกลาง
	<p>มาตรฐานที่ ๑๑ เชื่อมมั่นในการกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม ยึดมั่นในศีลธรรมและศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อนำมาใช้ในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข</p> <p>มาตรฐานที่ ๑๒ ประพฤติ ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมหลักทางศาสนา ค่านิยมที่ดีงาม และศาสนพิธีของศาสนาพุทธหรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข</p>
<p>ตอนที่ ๓ พินิจวิเคราะห์เปรียบเทียบ</p> <p>ศึกษาการเปิดรับวัฒนธรรมจากต่างชาติในสมัยรัตนโกสินทร์ นับตั้งแต่สมัยต้น (ร.๓) จนถึงช่วงที่ความสัมพันธ์เจริญรุ่งเรือง ในช่วงรัชกาลที่ ๔-๕ คือช่วงเวลาที่สยามเปิดรับวัฒนธรรมจากตะวันตกอย่างมาก ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลายทาง เช่น การแต่งกาย การศึกษา ค่านิยม การปกครอง ฯลฯ จนถึงสภาพทางสังคมไทยในช่วงรัชกาลที่ ๖-๗-๘ ที่ได้รับอิทธิพลต่างชาติอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>มาตรฐานที่ ๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย ภูมิปัญญาไทย และเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย</p> <p>มาตรฐานที่ ๗ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธาและอำรุงรักษาไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข</p>
<p>ตอนที่ ๔ คิดหาแนวทาง</p> <p>ศึกษาและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของขนบและการกินขนบในยุคปัจจุบัน โดยได้เรียนรู้ถึงสภาพสังคมที่เข้าสู่ระบบทุนนิยมตามกระแสเศรษฐกิจโลก อันมีส่วนให้เกิดการตลาดและการโฆษณา และส่งผลถึงรูปลักษณะของขนบ รสชาติ และบรรจุกฎณ์ของขนบ ตลอดจนเชื่อมโยงสู่เรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งแสดงความคิดสร้างสรรค์ในการประยุกต์เข้ากับวิชาไอ ที ในการออกแบบบรรจุกฎณ์สำหรับขนบไทยได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยด้วยความใส่ใจในสิ่งแวดล้อม ซึ่งหลังจากการวิเคราะห์ ก็จะมีแนวทางในการเลือกดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม</p>	<p>มาตรฐานที่ ๖ มีคุณธรรมและปฏิบัติตนตามบทบาทการเป็นพลเมืองดีในสังคมวัฒนธรรมไทยและสังคมโลก การดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข</p> <p>มาตรฐานที่ ๘ เข้าใจหลักการและกระบวนการทางเศรษฐศาสตร์และสามารถตัดสินใจเลือกใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนและต่อส่วนรวมอย่างมีคุณธรรม เข้าใจคุณสมบัติ โอกาสและทางเลือกของผู้บริโภค คำนึงถึงสิทธิคุ้มครองการบริโภค</p> <p>มาตรฐานที่ ๙ เข้าใจลักษณะและความสัมพันธ์ของระบบสถาบันเศรษฐกิจในสังคมโลกเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ</p>

๒.๓ ร้อยเรียงตัวอย่างเนื้อหาและกระบวนการสู่การเรียนรู้

จะเห็นได้ว่า ในเนื้อหาแต่ละส่วนของลำดับการเรียนรู้ในโครงการวิถีขนมไทยที่ครูแจกแจงลงสู่ Mind mapping นั้น ครูคำนึงถึงตลอดเวลาว่าจะดำเนินไปอยู่บนพื้นฐานของหลักการของรุ่งอรุณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งว่าจะมีการเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ ได้อย่างไรบ้าง

ยกตัวอย่างเช่น ในกิจกรรมการไปภาคสนามที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและลพบุรี หัวใจของการไปศึกษาภาคสนามครั้งนี้อยู่ที่การไปสืบค้นหาคำตอบต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องต่อมาจากการเรียนในห้อง ทั้งเป็นการออกไปสัมผัสและค้นคว้าจากสถานที่จริงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของขนมไทยที่เด็ก ๆ ได้รู้จัก ท้าวทองกีบม้าว่ามีบทบาทสำคัญอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลงของวิถีขนมไทย ทั้งยังเชื่อมโยงไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมครั้งสำคัญของไทย ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อันเป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากชาวต่างชาติมากที่สุดช่วงหนึ่ง นอกจากนั้นแล้ว เด็ก ๆ ยังได้มีโอกาสทดลองและเรียนรู้วิธีการทำขนมที่มีไข่เพิ่มเข้ามาเป็นส่วนผสม คือ เม็ดขนุนและฝอยทองอีกด้วย ซึ่งกิจกรรมทั้งก่อนไปภาคสนาม ระหว่างที่อยู่อยุธยาและลพบุรี จนกระทั่งกลับมาจากการศึกษาภาคสนามครั้งนี้ ได้ร้อยเรียงกันอย่างต่อเนื่อง สอดประสานและกลมกลืน

เริ่มตั้งแต่การปูพื้นฐานความเข้าใจในแผ่นดินอยุธยา นับตั้งแต่ก่อเกิดเป็นราชธานี จนกระทั่งเสียกรุงครั้งที่ ๒ นอกจากจะศึกษาจากบทเรียนแล้ว ครูยังนำวิถีทัศนศิลป์ สามกรุงศรี ตอน กรุงศรีอยุธยา มาให้ชม และพูดคุยวิเคราะห์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เด็กบางคนจับประเด็นเรื่องการแย่งชิงราชบัลลังก์ ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยอยุธยาบ่อยครั้ง แล้วถามว่า ทำไมสมัยนั้นจึงมีการแย่งชิงบัลลังก์กัน แต่ทำไมสมัยนี้จึงไม่มีใครบอกว่าจะไม่มี ก็เช่น รสข.อย่างไรละ แล้วเลยสบโอกาสที่จะสอดแทรกเรื่องความแตกต่างของระบบการปกครองในยุคก่อนกับยุคนี้เข้าไปด้วย

ด้วยเหตุนี้เอง เด็ก ๆ จึงไปภาคสนามที่อยุธยาอย่างนักสืบประวัติศาสตร์ พวกเขาจับกลุ่มและแบ่งงานกันรับผิดชอบเพื่อหาข้อมูลตามที่เลือกกันเองก่อนหน้า มีทั้งการถ่ายภาพ จัดบันทึก และวาดภาพ โดยเริ่มต้นวันแรกที่ความสัมพันธ์ของอยุธยากับชนชาติต่างๆ ที่เข้ามา และแพร่อิทธิพลทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ โดยเน้นในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทั้งเรื่อง การเมือง การปกครอง การทหาร วัฒนธรรม ชีวิตประวัติดูนางคนสำคัญในยุคที่มียุคที่มียุคต่อสังคม ซึ่งแหล่งข้อมูลในวันนี้อยู่ที่ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา หมู่บ้านโปรตุเกส หมู่บ้านญี่ปุ่น ซึ่งเขาได้อ่านแผนที่โบราณ และตั้งสมมติฐานถึงเหตุผลการตั้งเมือง การจัดสรรให้หมู่บ้านต่างชาติตั้งอยู่ยังบริเวณต่างๆ รอบกรุงศรีอยุธยา และได้เดินทางไปยังถนนอุทงอันรายเรียงไปด้วยร้านโรตีสายไหมอยู่ละลานตา ที่นี้เด็ก ๆ ตั้งข้อสังเกตได้ว่า คนที่เปิดร้านขายโรตีสายไหมส่วนใหญ่มีเชื้อสายมุสลิม พวกเขาทราบได้จากป้ายบอกชื่อร้าน สัญลักษณ์บางอย่างบนป้ายนั้น เช่น คำว่า บัง หรือ รูปดาวกับพระจันทร์เสี้ยว รวมทั้งรูปลักษณะของผู้ขาย การแต่งกาย หน้าตาและผิวพรรณ ฯลฯ ซึ่งเมื่อรวมกับข้อสันนิษฐานก่อนหน้านี้ เมื่อคราวที่คุณครูซื้อโรตีสายไหมไปฝาก เด็ก ๆ ก็พอสรุปข้อสันนิษฐานได้ถึงชนอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาตั้งหลักปักฐานอยู่ในอยุธยาและที่มาของขนมโรตีสายไหม นอกจากนั้นเขายังได้ชมวิธีการทำสายไหม ขนมหวานเส้นบางเบาจากน้ำตาลเคี่ยว และ

สัมภาษณ์เจ้าของร้านถึงประวัติความเป็นมา และขั้นตอนการทำอีกด้วย ก่อนที่จะไปชิมข้าวต้มของ วัดไชยวัฒนารามและถ่ายทอดออกมาเป็นภาพวาดฝีมือของแต่ละคนเอง เมื่อถึงเวลาค่ำ เด็กๆ ก็ได้ออกมา สรุปรงานที่ทำในวันนี้เป็นกลุ่มๆ และรายงานผลการสืบค้นประจำวันของกลุ่มตนเองให้เพื่อนกลุ่มอื่นทราบ

เช้าวันรุ่งขึ้น เด็กๆ เดินทางไปยังบ้านของคุณครู เพื่อจัดทำขนมหวานมรดกของท้าวทองกิบม้า คือ ฝอยทอง และเม็ดยกุน เนื้อโตพวกเขาจึงต้องเดินทางถึงอยุธยาเพื่อมาทำขนม? แน่ละที่นี้มีผู้เชี่ยวชาญที่จะ ดูแลกำกับและสอนให้เขาทำเป็น ประสบการณ์จากการลงมือทำจริงของวิทยากรผู้สาคิด ทำให้ท่านสามารถ ไขข้อสงสัยของเด็กๆ ที่มีอยู่ตลอดเวลาได้อย่างทะลุปรุโปร่ง ทั้งในเรื่องของบทบาทของขนมไทยในสมัย โบราณที่จะได้กินกันก็ต่อเมื่อมีงานบุญ แต่ปัจจุบันสภาพนั้นได้หมดไป กลายเป็นกินขนมกันหลังอาหารตาม วัฒนธรรมฝรั่ง การร่วมแรงร่วมใจกันทำอาหารและขนมเมื่อมีงานบุญที่ยังมีให้เห็นอยู่ในชนบท การเปรียบ เทียบที่บ่ของขนมสมัยก่อนกับสมัยนี้ นอกจากนั้นยังได้ชิมรสชาติความรู้สึกจากบรรยากาศของการทำขนม ในถิ่นที่มีประวัติศาสตร์ร่วมกันอีกด้วย

แม้โดยผิวเผินดูเหมือนเด็กๆ จะเล่นสนุกกับกิจกรรมการทำขนมไทย ทว่าเมื่อพิจารณาดี ๆ แล้ว พวกเขากำลัง “เรียน” ในการเล่นนั้น และการเรียนโดยไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการเรียนนี่เองที่จะประทับอยู่ในใจของ พวกเขา ความสุขอย่างนี้จะทำให้เกิดทัศนคติที่ดีงามต่อการเรียนไปตลอดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่

ในช่วงบ่าย เด็กๆ ได้ไปเยือน “กรุงเก่า” เมืองอยุธยาที่หนาแน่นไปด้วยวัดวาอาราม โดยมี วิทยากรพิเศษจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมาบรรยาย แม้จะเป็นการเยือนด้วยเวลาจำกัดกระชั้นชิด แต่เด็กๆ ก็ได้เห็นภาพของอยุธยาใกล้ชิดมากกว่าครั้งใดๆ ที่เขาเคยมาเยือน ทั้งยังได้ตระหนักว่า จุดสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ คือการตีความ ประวัติศาสตร์ไม่ใช่ความจริงที่เบ็ดเสร็จแล้ว แต่จะ ต้องนำหลายมุมมองมาศึกษา เช่นในเรื่องของการเสียกรุงศรีอยุธยา ประวัติศาสตร์ฉบับไทยเขียนอาจมี ข้อแตกต่างจากประวัติศาสตร์ฉบับพม่า ดังนั้นจึงอยู่ที่เราผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ที่จะกรองความคิด พินิจ- พิจารณาที่ข้อมูลต่างๆ อย่างถ่วงถ่วงรอบด้าน ก่อนจะไปนั่งทำงานด้วยกันในบริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์ ถ่ายทอดความประทับใจที่มีต่อความงามที่วัดพระศรีสรรเพชญ์ออกมาเป็นภาพวาดตามมุมที่สะดุดตา สะดุดใจตนเอง บ้างก็ทำงานเดี่ยว บ้างก็จับคู่ จับกลุ่มช่วยกันแต่งช่วยกันวาด โดยรวม เด็กๆ มีความเห็น ว่า โบราณสถานเหล่านี้งามสง่าและคงจะสวยงามมากยิ่งขึ้นในตอนที่ยังสมบูรณ์อยู่ และยิ่งครุภาพพวกเขา ออกมาชมทัศนียภาพของกรุงเก่ายามค่ำคืน ภาพที่สวยงามน่าเกรงขามแปลกตาไปจากเมื่อเห็นเวลากลางวัน ก็ทำให้เขาประทับใจมาก จนบางคนถึงกับเอ่ยว่าไม่เสียเที่ยวที่มีอยุธยาในครั้งนี้

เช้าวันรุ่งขึ้น เด็กๆ ได้แวะเยือนเมืองลพบุรีที่ตั้งนารายณ์ราชนิเวศ โดยมีวิทยากรบรรยายความรู้ ให้ทราบเกร็ดประวัติศาสตร์ทั้งของสถานที่และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การตามหากลิ่นอายฝรั่งและชาติอื่นๆ ที่เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลในสยามมิให้เห็นชัดมากขึ้นที่นี้ และที่บ้านหลวงรับราชทูตหรือที่เรียกว่าบ้าน เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ เด็กๆ ได้เห็นเตาอบขนมของท้าวทองกิบม้าที่นี้เอง

ภาคผนวก

หลังจากเยี่ยมชมวัดพระศรีรัตนมหาธาตุแล้ว รถได้วนไปรอบๆ เมืองลพบุรี บนถนนสายสำคัญหลายสาย ผ่านตรอก ซอยต่างๆ เป็นช่วงที่เด็กๆ ได้ทบทวนเรื่องราวของประวัติศาสตร์ที่เรียนมาแล้ว เพราะจากชื่อของถนนทั้งหมดในตัวเมืองล้วนตั้งตามชื่อของบุคคลสำคัญที่มีบทบาท มีชีวิตโดดเด่นอยู่ในประวัติศาสตร์แทบทั้งสิ้น เช่น ถนนสุรศักดิ์ ถนนเดโช ฯลฯ

เมื่อกลับมาจากภาคสนาม ครูได้ใช้เวลาเด็กๆ เก็บงาน สรุปผลจากการไปศึกษาภาคสนามครั้งนี้ บันทึกลงสมุดของตนเอง และเพิ่มเติมในประเด็นที่ไปค้นคว้าเพิ่มเติมได้ ก่อนจะเตรียมการนำเสนอผลงานชุดความรู้นี้ให้แก่เพื่อนๆ ห้อง ป.๕/๒

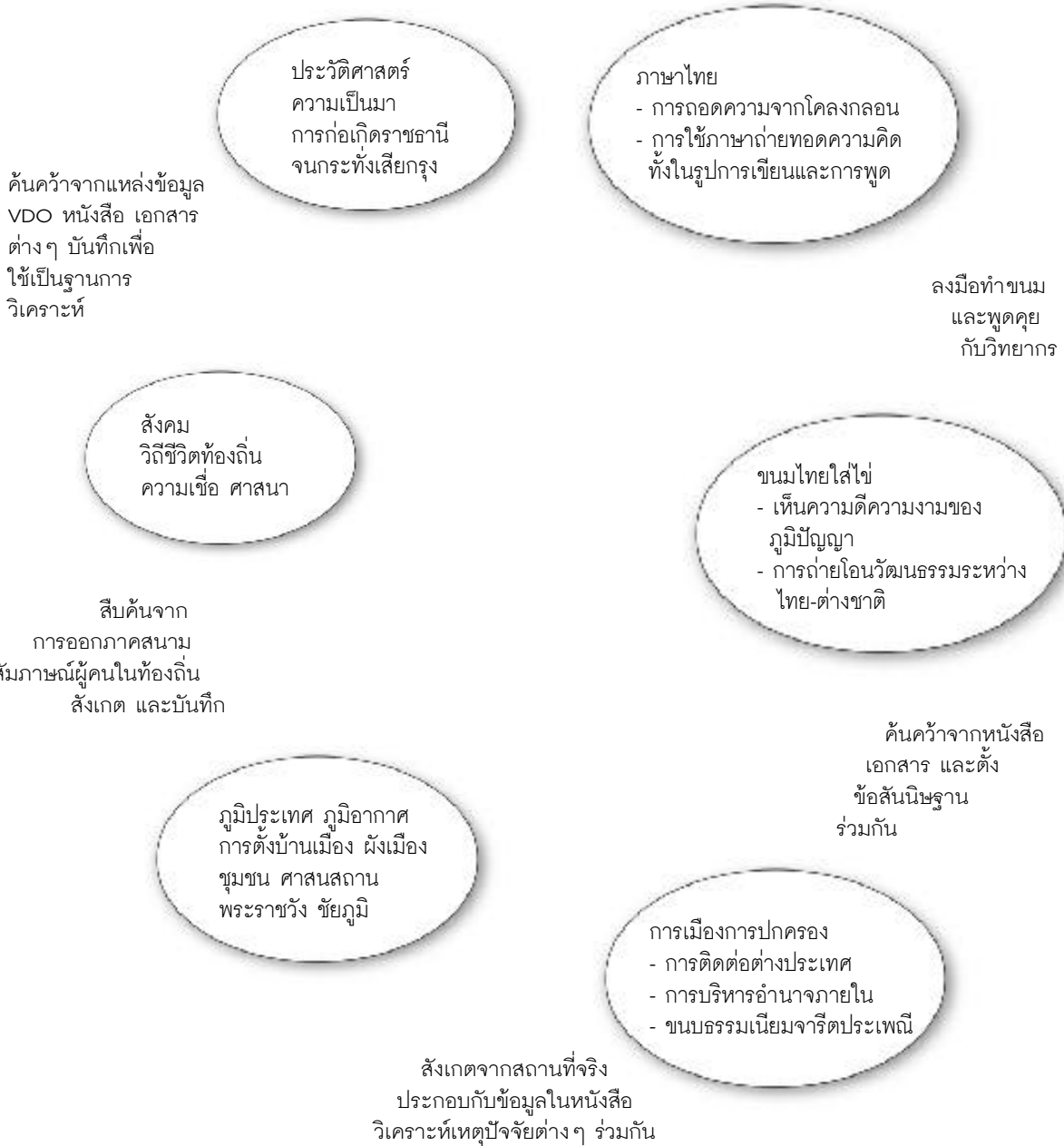
เด็กๆ จัดกลุ่มและเสนอความรู้ตามประเด็นที่กลุ่มของตนเลือกสืบค้น โดยใช้สื่ออุปกรณ์ต่างๆ เช่น ภาพถ่ายที่ถ่ายกันเอง สไลด์ แผ่นใส บอร์ดนิทรรศการ รายงานความรู้ถ่ายทอดสู่เพื่อนอีกห้องอย่างเต็มความสามารถ

การนำเสนอแลกเปลี่ยนกันระหว่างห้องนี้ ได้สร้างแรงขับบางอย่างขึ้นในตัวเด็กๆ ซึ่งต่างจากการออกไปนำเสนองานให้เพื่อนๆ ห้องเดียวกันฟังอย่างเห็นได้ชัด เขาตั้งใจ อยากทำให้ดี เหมือนกับเป็นการฝากฝีมือด้วยความภาคภูมิใจ และในทางกลับกัน เพื่อนๆ จากอีกห้องได้เห็นตัวอย่างก็เกิดความกระตือรือร้น เกิดการวิพากษ์วิจารณ์กันระหว่างเด็กๆ และหมายจะทำได้ดีไม่น้อยหน้ากัน โดยครูได้สรุปความเข้าใจในเรื่องราวตอนท้ายอีกครั้งหนึ่ง

ซึ่งการเชื่อมโยงเนื้อหาต่างๆ ในกิจกรรมไปภาคสนามนี้ สามารถแสดงเป็นแผนผังได้ดังนี้

ภาคผนวก

ช่วยกันสรุปประเด็น
และถ่ายทอดความเข้าใจ
สู่บุคคลอื่น

ตอนที่ ๓ แผนการสอนรวมหรือแผนปฏิบัติการในหนึ่งหน้ากระดาษ

หลังจากที่ครูได้กำหนดแผนภาพความคิดหลัก (Mind mapping) ของตนเอง ซึ่งช่วยให้มองเห็นขอบเขตเนื้อหาทั้งหมดของโครงการและทิศทาง รวมทั้งลำดับขั้นของการเรียนการสอนอย่างเป็นภาพรวมกว้างๆ แล้ว ครูจึงนำลำดับการเรียนรู้ตอนต่างๆ จาก Mind mapping นั้นมาทำงานให้ละเอียดชัดเจนขึ้น ด้วยการบรรจุเข้าสู่ตารางปฏิบัติการในหนึ่งหน้ากระดาษ (one-page management) หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า one-page

ใน one-page ของแต่ละโครงการจะประกอบด้วยประเด็นหัวข้อต่างๆ ที่เชื่อมโยงสอดคล้องกัน คือแบ่งเป็นตอนต่างๆ ตามลำดับที่กำหนดไว้ในแผนภาพความคิดหลัก และแจกแจงขอบเขตเนื้อหา กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การสอนและแนวทางของกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระนั้นได้อย่างครบถ้วน พร้อมทั้งกำกับเวลาไว้ด้วยว่าจะใช้เวลาในแต่ละกิจกรรมอย่างไร

การเขียนรายละเอียดต่างๆ เหล่านี้ลงใน one-page จะช่วยในการตรวจสอบความคิดของครู ว่ามองทะลุประเด็นเรื่องที่จะสอนชัดเจนหรือไม่ อย่างไร สะดวกต่อการตรวจทาน ดูถึงความสอดคล้องต่อเนื่อง ไม่กระโดดข้ามขั้นตอน และไม่หลงหรือหลุดประเด็นได้

ประโยชน์อีกประการหนึ่งของ one-page คือเมื่อมีการยืดหยุ่นแผน ครูต้องคิดปรับ เปลี่ยน เพิ่มเติม หรือตัดทอนกิจกรรมบางอย่าง ก็สามารถตรวจสอบจาก one-page ได้ว่า กิจกรรมที่จะสร้างขึ้นใหม่นั้นสอดคล้อง สมเหตุสมผลกับแนวทางการเดินของแผนการสอนทั้งหมดของโครงการหรือไม่ เป็นกิจกรรมที่ไม่หลุดจากประเด็นแต่ละหัวข้อหรือไม่

ขั้นตอนการทำแผนการสอนรวมหรือแผนปฏิบัติการในหนึ่งหน้ากระดาษ

๑. แบ่งเนื้อหาตามลำดับโครงการเรียนรู้ตอนต่างๆ
๒. กำหนดขอบเขตเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ภายใต้ความเหมาะสมของพัฒนาการเด็กในวัยนั้นๆ
๓. ออกแบบแนวคิดในการสร้างกิจกรรมโดยกิจกรรมนั้นๆ จะต้องเป็นสิ่งที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ภายใต้ขอบเขตเนื้อหาที่กำหนดไว้

ตอนที่ ๔ การวัดและประเมินผล

หลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมผ่านโครงการนี้แล้ว ครูมีการวัดความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคล โดยจัดทำในรูปของแบบประเมินผล ซึ่งจะจัดทำตั้งแต่เปิดภาคเรียน โดยต้องให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ในแผนการสอนรวมหรือแผนการปฏิบัติการในหนึ่งหน้ากระดาษ (One page) ครูจะต้องรู้ว่าประเมินอย่างไร ว่าเด็ก ๆ ไปถึงจุดประสงค์นั้น สำหรับโรงเรียนรุ่งอรุณได้แบ่งแบบประเมินผลออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

แบบประเมินผล ๑ หรือ ปผ. ๑ คือ การประเมินผลทั้งในส่วนของเนื้อหาและกระบวนการหลักสูตรของโรงเรียนรุ่งอรุณ เน้นที่การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ควบคู่ไปกับการเรียนสังคมศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนสังคมศาสตร์ของรุ่งอรุณ ฝึกสอนให้เด็ก ๆ ตีความเนื้อหาที่เรียนนั้นให้เข้าใจในสภาวะต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ซึ่งการหัดใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คือ การตั้งข้อสังเกต ถามคำถาม หาคำตอบมาวิเคราะห์ จะทำให้เห็นความจริงของวิชานั้นจริงๆ ไม่ใช่จากการท่องจำจากตำรานหรือข้อความตามหนังสือ

ดังนั้นการประเมินเด็ก ๆ ในส่วนของกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง และจะเป็นตัวเสริมการเรียนรู้ในหน่วย โดยจะระบุแทรกอยู่ในทุกชิ้นงานที่ทำ ยกตัวอย่างเช่น ชิ้นงานประเมินที่ ๑ สืบวิถีชนมไทย ครูได้ตั้งเกณฑ์ของงานประเมินชิ้นนี้ไว้ดังนี้

- ความเข้าใจเนื้อหา	๒๐	คะแนน
- การให้เหตุผลและการวิเคราะห์เชื่อมโยง	๒๐	คะแนน
- ความเอาใจใส่ในการทำงาน	๑๐	คะแนน
- ความสะอาดเรียบร้อย	๑๐	คะแนน
- ความถูกต้องในการใช้ภาษา	๑๐	คะแนน
- ความชัดเจนในการลำดับเนื้อหา	๑๐	คะแนน
- การตรงต่อเวลา	๑๐	คะแนน
- ความคิดสร้างสรรค์	๑๐	คะแนน

จะเห็นได้ว่า การประเมินของครูไม่ได้ดูเพียงความแม่นยำ หรือรายละเอียดของเนื้อหาของสาระวิชาเท่านั้น ทว่ายังให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก ๆ การโยงใยความรู้ การใช้ภาษา สุนทรียะของงานคือมีความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนระเบียบวินัยในการทำงานแต่ละขั้นอีกด้วย

แบบประเมินผล ๒ หรือ ปผ. ๒ คือ แบบประเมินรายสัปดาห์หรือรายตอนตามผลการเรียนที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นๆ ซึ่งจะระบุจุดประสงค์ต่างระดับเพื่อเอื้อต่อเด็กที่มีความสามารถต่างกัน การประเมินผลเป็นระยะระหว่างภาคการศึกษาเช่นนี้ยังเอื้อต่อครูให้สามารถซ่อมเสริมการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนได้ทันการอีกด้วย

ภาคผนวก

แบบประเมินผล ๓ หรือ ปผ.๓ คือ แบบกรอกผลคะแนนของชิ้นงาน การทดสอบและกระบวนการ เพื่อส่งเป็นรายงานไปยังผู้ปกครอง โดยครูจะเขียนเกี่ยวกับความสามารถของเด็กที่โดดเด่นหรือจุดที่ต้องพัฒนาให้ผู้ปกครองรับทราบและส่งต่อไปยังระดับชั้นอื่น ในการปรับปรุงและพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล

ตัวอย่างแบบประเมินผล ๑-๒-๓

This form is titled 'แบบประเมินผล ๑' and is designed for evaluating student performance. It includes a header section for the school and teacher, followed by a table with two main columns: 'ประเมินผล' (Evaluation) and 'ข้อเสนอแนะ' (Recommendations). The 'ประเมินผล' column contains a list of criteria for evaluation, such as 'ความรู้' (Knowledge), 'ทักษะ' (Skills), and 'เจตคติ' (Attitude). The 'ข้อเสนอแนะ' column provides space for the teacher to write specific feedback for each student.

แบบประเมินผล ๑

This form is titled 'แบบประเมินผล ๒' and features a grid-based structure. It includes a header section for the school and teacher, followed by a table with multiple columns for different evaluation criteria. The grid allows for a detailed assessment of each student across various dimensions, with space provided for notes and scores.

แบบประเมินผล ๒

This form is titled 'แบบประเมินผล ๓' and is a more comprehensive evaluation tool. It includes a header section for the school and teacher, followed by a table with multiple columns for different evaluation criteria. The form includes a section for 'ข้อเสนอแนะ' (Recommendations) and a section for 'สรุปผล' (Summary of Results). It also includes a section for 'หมายเหตุ' (Remarks) and a section for 'ผู้ประเมินผล' (Evaluator).

แบบประเมินผล ๓

(ดูรายละเอียดได้จากหน้า ๓๓๗ - ๓๓๘)

ตอนที่ ๕ การยืดหยุ่นแผน

โรงเรียนรุ่งอรุณมีความเชื่อว่าคนเราทุกคนล้วนมีศักยภาพอยู่ในตนเองทั้งสิ้น ซึ่งศักยภาพที่แต่ละคนมีอยู่นั้นอาจแตกต่างกัน ไม่ใช่ไม่เท่าเทียม กล่าวคือ เด็กคนหนึ่งอาจมีความสามารถเชิงภาษาอ่อนกว่าเพื่อนคนอื่น ทว่าถ้าเขาทำงานศิลปะได้ยอดเยี่ยม หรือคิดเลขเก่งกว่าใคร ก็นับเป็นศักยภาพที่แตกต่าง ส่วนในรายวิชาหลักซึ่งเด็ก ๆ ต้องเรียนรู้เป็นพื้นฐาน ครูก็ต้องหาวิธีการเพื่อสอนให้เขาเข้าใจในเรื่องนั้นได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้เองแม้จะกำหนดแผนการสอนลงใน one page และปฏิทินการสอนจนตลอดครบทุกสัปดาห์ในภาคการศึกษานั้นแล้วก็ตาม แต่อาจมีปัญหาบางประการเกิดขึ้นที่ทำให้ครูต้องยืดหยุ่นปรับแผนหรือปรับกิจกรรมเสียใหม่ ปัญหาดังกล่าวนี้มาจากหลายสาเหตุ เช่น การใช้เวลามากเกินไปในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อให้เด็ก ๆ เข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นไปแล้ว แต่เด็ก ๆ ยังไม่สามารถรับหรือเข้าใจในสิ่งที่ครูต้องการสอนได้ ซึ่งอาจมาจากการใช้ภาษาที่เกินต่อวัยและความเข้าใจของเด็กจะไปถึง สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ครูต้องสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้แล้วปรับรายละเอียดของกิจกรรมหรืออาจเปลี่ยนรูปแบบไปเลย ซึ่งกิจกรรมที่สร้างขึ้นใหม่นั้นอาจใช้กับเด็กคนใดคนหนึ่ง กลุ่มหนึ่งหรือทั้งชั้น เพื่อช่วยนำทางและจับจูงให้เด็ก ๆ บรรลุจุดประสงค์ที่ครูต้องการได้เช่นเดียวกับเพื่อน ๆ

ในอีกกรณีหนึ่ง การยืดหยุ่นแผนผังรวมทั้งการคิดกิจกรรมเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่มีอยู่เดิมจะเกิดขึ้นก็เมื่อครูพบหรือเกิดความคิดใหม่ในการสร้างกิจกรรมที่จะเสริมหรือสนับสนุนให้แผนการสอนสมบูรณ์หรือเชื่อมโยงความรู้ให้เด็ก ๆ ได้โดยไม่หลงประเด็น ดังเช่น กิจกรรมของฝากจากอยุธยาในโครงการย่อยที่ ๑ ของลำดับการเรียนรู้ที่ ๒ ซึ่งเดิมไม่ได้มีบรรจุไว้ในปฏิทินหรือแผนการสอนแต่อย่างใด ทว่าเมื่อครูเดินทางไปสำรวจพื้นที่เพื่อหาข้อมูลก่อนพาเด็ก ๆ ไปภาคสนามที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครูได้สังเกตเห็นประเด็นสำคัญที่จะนำมาเชื่อมโยงสู่กระบวนการเรียนรู้ของเด็ก ๆ ได้ ๒ ประเด็นคือ

๑. มีขนมโรตีสายไหมวางขายอยู่เรียงรายในย่านหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๒. ย่านนั้นเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชาวไทยที่มีเชื้อสายมุสลิม และร้านค้าที่ขายโรตีสายไหมส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม

ด้วยเหตุนี้ครูจึงซื้อขนมโรตีสายไหมมาเป็นของฝากให้เด็ก ๆ แต่ก่อนที่จะรับประทานขนมกัน ครูได้เล่าข้อสังเกตของครูและชักชวนเด็ก ๆ ให้คิดวิเคราะห์เชื่อมโยงกับความเป็นไปได้ในเชิงประวัติศาสตร์เป็นเบื้องต้น เพื่อไปสืบค้นข้อสันนิษฐานต่อไปเมื่อถึงเวลาที่เด็ก ๆ ไปศึกษาภาคสนามว่า ขนมโรตีสายไหมบ่งบอกว่ามีชนเชื้อชาติใดเข้ามาตั้งรกรากอยู่ตรงส่วนใดของอยุธยา และเราจะรู้ว่าใครเป็นใครได้ก็ด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ปรากฏทั้งจากหน้าตา ผิวพรรณ การแต่งกาย ภาษา สัญลักษณ์ทางศาสนา เป็นต้น

อย่างไรก็ดีสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่เด็ก ๆ ได้ก็คือ ประวัติศาสตร์เกิดจากการตั้งข้อสันนิษฐานและการตีความจากหลักฐานที่ปรากฏ ไม่มีถูก ผิด ประวัติศาสตร์ที่เชื่อถือกันในวันนี้ ถ้าหากมีหลักฐานมาหักล้างในวันรุ่งขึ้น ข้อสันนิษฐานทางประวัติศาสตร์เดิมก็เป็นอันตกไป

ภาคผนวก

แล้วสิ่งที่เด็กๆ ได้คืออะไร? นอกเหนือจากความเข้าใจในการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์แล้ว นี่นับเป็นช่วงเวลาสำคัญที่พวกเขาได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด สังเกต ตั้งคำถาม ค้นคว้า หาคำตอบ ใช้วิจารณ์- ญาวิเคราะห์ความเป็นไปได้รวมทั้งตั้งประเด็นขึ้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ หากเขาได้ฝึกฝนจนคุ้นเคยแล้ว ก็จะเป็นสิ่งที่ติดตัวเขาไปใช้ในเรื่องอื่นๆได้ในชีวิตจริง

นอกจากนั้นครูยังเชื่อมโยงความรู้ของเด็กๆ สู่ของฝากจากที่อื่นๆ เช่น *ทุเรียน* เป็นของฝากเลื่องชื่อของจังหวัดนนทบุรี ระยอง จันทบุรี *ปลาม้า* เป็นของฝากขึ้นชื่อของจังหวัดสุพรรณบุรีและมีอยู่แห่งเดียว เด็กๆ ช่วยกันบอกของฝากที่ตนรู้จัก ก่อนเข้าสู่คำถามว่า แล้วเหตุใด ของฝากจากจังหวัดนั้นจึงเป็นเช่นนั้น นี่จึงเป็นช่วงเวลาเด็กๆจะได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงปัจจัยทางสังคมอื่นๆ เช่น ภูมิศาสตร์ หรือภูมิอากาศของจังหวัดนี้ เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพืชชนิดนั้นมากกว่าที่อื่นตลอดจนถึงเรื่องวิถีชีวิตของผู้คนที่อยู่ต่างถิ่นกัน ก็ดูได้จากของฝากนั่นเอง เช่น คนอีสาน อยู่ถิ่นแห้งแล้งกันดาร น้ำไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนภาคอื่น เมื่อจับปลาได้ ก็ต้องรู้จักถนอมไว้กินนานๆ จึงทำเป็นปลาร้า ปลาเฝ้าเก็บไว้

ซึ่งกิจกรรม ของฝากจากอยุธยา นับเป็นกิจกรรมนอกแผนที่ช่วยให้เด็กๆ เกิดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งการตั้งคำถาม ตั้งสมมุติฐาน ค้นคว้าหาคำตอบ วิเคราะห์และนำเสนอความคิดของตนเองแลกเปลี่ยนกับเพื่อน ทั้งยังเป็นการบูรณาการให้เข้าสู่การไปภาคสนามที่จังหวัดอยุธยาได้อย่างไม่สะดุด

การคิดกิจกรรมขึ้นใหม่เพื่อแก้ไข หรือสนับสนุนให้การดำเนินแผนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น และเด็กๆ ได้รับความรู้ ความคิดอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยนั้น ครูจะใช้แผนการสอนรวม หรือ one page เป็นเสมือนเข็มทิศในการช่วยคิดกิจกรรม เพราะใน one page จะมีสิ่งต่างๆ ที่ครูต้องคำนึงถึง เช่น เป้าหมายทางการศึกษา จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แนวทางปฏิบัติ ฯลฯ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ครูไม่หลงทาง ไปคิดกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่ตรงประเด็นที่ต้องการจริงๆ

ตอนที่ ๖ หยอดน้ำแห่งความรู้

“การเรียนที่โรงเรียนรุ่งอรุณ การเรียนการสอนของเราเน้นที่ ๒ อย่าง คือ ๑. ครูเป็น ๒. เด็กเป็น

เป็น ในที่นี้คือสามารถเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ ได้จริงด้วยตัวเอง ช่วงแรกรับรู้ก่อนแล้วก็รู้สึกที่ตัวเองเรียนเมื่อรู้แล้วก็ไปใช้ เอาสิ่งนั้นมาใช้กับตัวเองได้ พอถัดจากนั้นก็คือ สามารถถ่ายทอดสิ่งที่ตัวเองรู้ให้คนอื่นได้เป็นขั้นที่ ๓ เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อคนอื่นด้วย รู้วิธีว่าสิ่งที่ตัวเองรู้ สิ่งที่เป็น ก่อเกิดความดีความงามอะไรในชีวิตของทั้งตัวเองและคนอื่น ครูก็จะจัดการเรียนการสอนที่จะให้เกิดผลขึ้นมาทั้ง ๓ ขั้นนี้ในรูปธรรมว่าจะทำอย่างไรให้เด็กได้ถ่ายทอดและแม่นยำกับสิ่งที่เขารู้มา เขาเป็นและติดตัวไป

เราเห็นว่าการที่คนเราทำอะไร เราฟังปุ๊บเราก็รู้สึกเข้าใจได้ไม่ยาก ใช้วิธีฟังจนเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง เกิดเป็นสุขตมปัญญา หรือปัญญาที่เกิดจากการฟัง อีกขั้นหนึ่งเราก็เริ่มคิดพิจารณาเรื่องที่เราฟัง เริ่มที่จะนำไปเชื่อมโยง เปรียบเทียบ นำไปใช้กับเหตุการณ์อื่นๆ ก็จะเกิดความเข้าใจขึ้นมาอีกระดับ เรียกว่า จินตมยปัญญา คือเริ่มนำมาคิดใคร่ครวญเทียบกับสถานการณ์อื่นๆ อุปมาอุปไมยทำนองเดียวกัน อีกขั้นหนึ่งคือนำสิ่งที่รู้ที่เข้าใจจาก ๒ ขั้นแรก นำมาเป็นตัวเองที่ชัดเจนจริงๆ เปรียบเหมือนการว่ายน้ำ เราฟังครูสอนอธิบายว่าว่ายน้ำอย่างไร พอเราลงไปว่ายทดลองทำดูในครั้งแรกๆ ก็พอจะได้ แต่พอถึงขั้นพัฒนาไปถึงจุดที่ว่ายได้ดีกำกับแขน ขา ลำตัวกับจังหวะของการขึ้นลงต่างๆ ได้ speed ที่ได้ master ได้คือ จะเอาเข้าเร็ว รู้ที่จะกำกับตัวเองแบบนี้เรียกว่าเปลี่ยนพฤติกรรม คือ ทำแล้วสังเกตตัวเองได้จนถึงสามารถระบุตนเองได้ว่าทำอย่างนี้ทำให้เร็วขึ้นได้อย่างไร ถึงขั้นนี้เราบอกคนอื่นได้แล้ว อธิบายได้แล้ว เรียกว่า ภาวนา ก็เลยเป็นเงื่อนไขของเราว่าสิ่งที่ต้องนำมาบอกกล่าวคนอื่นเป็นเงื่อนไขให้เด็กทุกคนนำสิ่งที่เขารู้แล้วไปภาวนา ประมวล present ออกมาเป็นอะไรสักอย่างหนึ่งที่จะอธิบายคนอื่นให้เข้าใจเรื่องที่ตนเองเรียน ไม่ใช่อธิบายแบบที่อธิบายแบบ lecture บนกระดาน ไม่อธิบายแบบเอาความจำมาถ่ายทอดให้ฟัง แต่อธิบายออกมาจากความเข้าใจจริงๆ ด้วยวิธีการต่างๆ เป็นการกลั่นสิ่งที่ตนเองรู้แล้วออกมา เวลาที่เราจะกลั่นน้ำที่บริสุทธิ์ที่เป็นน้ำแท้ๆ ไม่มีอย่างอื่นเจือปนเราต้องใช้วิธีการกลั่นแล้วมันได้ที่ละหยด ทีละหยด เราก็เลยเรียกงานที่เด็กต้องทำนี้ว่า **หยอดน้ำแห่งความรู้** เพราะต้องกลั่นต้องประมวลออกมา”

จากบทสัมภาษณ์เรื่อง “หยอดน้ำแห่งปัญญา”

รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม

ผู้อำนวยการโรงเรียนรุ่งอรุณ

สาทรพลาซ่า : ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ กันยายน ๒๕๖๓ หน้า ๑๔

ภาคผนวก

ที่โรงเรียนรุ่งอรุณ สิ่งที่ได้เล็กๆ ศึกษาตลอดทั้งภาคเรียนจะได้เป็นที่ประจักษ์กันในงานหยดน้ำแห่งความรู้ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เราจะแสดงศักยภาพของเราออกมา ทั้งในเรื่องของสาระวิชาที่เราได้ร่ำเรียนมา และความคิดอันเปี่ยมเพาะขึ้นจากการเรียนนั้น เสมือนความรู้ได้กลั่นตัวเป็นหยดน้ำให้ความชุ่มชื้นแก่บุคคลอื่น

สำหรับเด็กๆ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕/๑ พวกเขาศึกษาวิถีขนมไทยกับวิถีของสังคม ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากการรับอิทธิพลจากชาวต่างชาติ ครูได้ตั้งใจทย์ให้เด็กๆ ช่วยกันคิดว่าจะนำเสนอสิ่งที่เรียนมาทั้งหมดอย่างไร

เด็กๆ ประึกษาหารือ และตกลงกันว่า จะนำเสนอความรู้ที่เรียนมาผ่านละคร โดยร้อยเรียงประเด็นสำคัญเกี่ยวกับขนมไทย ประวัติศาสตร์และสภาพสังคมแต่ละยุคเข้าด้วยกัน นำมาลำดับเป็นบทละครเล่าเรื่องราวของพี่น้องสองคนเล่นเกมย้อนมิติของเวลากลับไปร่วมอยู่ในเหตุการณ์สำคัญสมัยอยุธยา ตอนกลางจนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ได้พบเห็นเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงและอิทธิพลของชาวต่างชาติที่มีต่อขนมไทยตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสภาพสังคมด้านต่างๆ ทั้งเด็กๆ ยังได้บอกเล่าความคิดของพวกเขาผ่านตัวละครเกี่ยวกับการรู้จักกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมและปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงของชีวิตตน พวกเขาใช้เวลาฝึกซ้อมและเตรียมอุปกรณ์กันอย่างขะมักเขม้น เมื่อถึงวันหยดน้ำซึ่งใช้ชื่อว่า “แนวทางแห่งไท” ก็สามารถถ่ายทอดสิ่งที่เรียนมาทั้งหมดได้อย่างสนุกสนานมีชีวิตชีวา

โรงเรียนรุ่งอรุณ

เมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๗ คณะทำงานจัดตั้งโรงเรียนรุ่งอรุณโดยรองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม ได้นำเสนอร่างโครงการก่อตั้งโรงเรียนแนวใหม่ต่อผู้ทรงคุณวุฒิทางการเรียนรู้หลายท่าน ได้แก่ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ศาสตราจารย์นายแพทย์อารี วัลยะเสวี และศาสตราจารย์ ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง เพื่อพิจารณาให้คำแนะนำในการก่อตั้งโรงเรียน ซึ่งได้รับการสนับสนุนและให้คำชี้แนะอย่างสร้างสรรค์จากท่านเป็นอย่างดี

ต่อมาคณะทำงานฯ จึงได้จัดทำร่างหลักสูตรนำเสนอต่อที่ประชุม ซึ่งประกอบด้วยนักการศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจในการศึกษาแนวใหม่ ซึ่งได้รับคำแนะนำที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะคำแนะนำจากศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้มีลักษณะบูรณาการแบบองค์รวมที่ชัดเจนขึ้น โดยอาศัยทัศนคติและสายตาของครู ที่เข้าใจทั้งสาระวิชาและผู้เรียนเป็นอย่างดี มาเป็นแนวทางในการจัดสร้างหน่วยการเรียนรู้การสอนที่ครอบคลุมเป้าหมายการเรียนรู้ได้จริง

วันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๐ โรงเรียนรุ่งอรุณจึงได้เริ่มต้นเปิดดำเนินการเป็นปีการศึกษาแรก ระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โดยอาศัยแนวทางการบริหารโรงเรียนรุ่งอรุณให้เป็นองค์กรที่มีได้แสงหากำไร แต่เป็นทางเลือกใหม่สำหรับเยาวชนในระบบการศึกษาของไทย และเป็นหน่วยงานที่ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ภายใต้แนวทางของคณะกรรมการก่อตั้ง ดังมีรายนามต่อไปนี้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ที่ปรึกษาสูงสุด

หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา

ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง

ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์

ศาสตราจารย์ ดร.อารี สันตหณี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติยวดี บุญเชื้อ

ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม

คณะกรรมการบริหาร

ประธานกรรมการ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

คณะกรรมการ ศาสตราจารย์นายแพทย์วิจารณ์ พานิช

นายบันเทิง ต้นดีวิท

นายโสภณ สุภาพงษ์

นายธีรพล นิยม

ผู้อำนวยการโรงเรียน รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม

โรงเรียนรุ่งอรุณจัดสร้างอาคารสถานที่ขึ้นบนพื้นที่เกือบ ๕๐ ไร่ ในบริเวณ
ชานเมืองของกรุงเทพมหานคร ซึ่งพ้นจากความหนาแน่น แออัดของอาคารบ้านเรือน
และการจราจร และยังคงสภาพธรรมชาติของสวนในพื้นที่สีเขียวที่ร่มรื่น อากาศโปร่ง
สบายเหมาะกับสุขภาพอนามัย และการเล่นกลางแจ้งของเด็กนักเรียน ส่วนอาคาร
เรียนได้รับการออกแบบให้มีบรรยากาศโปร่งคล้ายบ้าน ๒-๓ ชั้น ซึ่งแต่ละชั้นประกอบด้วยห้องเรียน ๓ ห้อง ล้อมรอบโถงกลาง ซึ่งส่วนหนึ่งจัดเป็นบริเวณห้องน้ำชาย-หญิง
ที่สะอาด ด้านหน้ามีอ่างล้างมือและอ่างล้างถ้วยชาม ห้องเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด
นักเรียนและครูจะช่วยกันดูแลห้องเรียนและชั้นเรียน ร่วมรับประทานอาหารด้วยกัน
ในห้องสวดมนต์และทำกิจวัตรต่างๆ เหมือนอยู่บ้านเดียวกัน โดยมีครูเป็นผู้ใหญ่ที่คอย
ให้ความเมตตา อบรม สั่งสอนทั้งวิชาและคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เกิดความอบอุ่น
และเป็นปกติสุข นอกจากนี้ การเลือกใช้วัสดุส่วนใหญ่จะเป็นวัสดุธรรมชาติที่คงทนถาวร
ให้กลมกลืนอยู่ท่ามกลางแมกไม้ บึงใหญ่ สนามหญ้า เพื่อให้สภาพแวดล้อมเหล่านี้
เป็นห้องเรียนธรรมชาติไปในตัวที่นักเรียนจะสัมผัสได้โดยตรงตลอดเวลา

โรงเรียนรุ่งอรุณตั้งอยู่ ณ เลขที่ ๙/๙ หมู่ ๕ ถนนพระราม ๒
ซอย ๓๓ แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ ๑๐๑๕๐
โทร. ๐-๒๘๗๐-๗๕๑๒-๔, ๐-๒๘๗๖-๐๙๐๓-๔

และ ๐-๒๘๔๐-๒๕๐๑-๔

โทรสาร ๐-๒๘๗๐-๗๕๑๔

Website : www.roong-aroon.ac.th

E-mail : infor@roong-aroon.ac.th

E-mail : school@roong-aroon.ac.th

ปัจจุบันในปีการศึกษา ๒๕๔๔ ซึ่งเป็น
ปีที่ ๕ ของโรงเรียนรุ่งอรุณ มีนักเรียนตั้งแต่ระดับ
อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและ
ตอนปลาย รวมทั้งสิ้นประมาณ ๗๕๐ คน ครูจำนวน
๑๖๐ คน และบุคลากรฝ่ายต่างๆ อีกกว่า ๔๐ คน
นอกจากนี้สมาชิกของรุ่งอรุณยังมีกลุ่มผู้ปกครอง
ซึ่งเป็นชมรมอาสาสมัครทำกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับ
พัฒนาการเด็ก ครอบครัวและโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
ทั้งหมดนี้ประกอบเป็นสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ
ของรุ่งอรุณที่มีชีวิตชีวาเป็นกันเองและอบอุ่น
เสมือนหนึ่งชุมชนเล็กๆ ที่มีวิถีการเรียนรู้ เป็นแม่บท
ใหญ่แห่งความสัมพันธ์ของทุกชีวิตในรุ่งอรุณ

วิถีการเรียนรู้สู่ปัญญา

การเรียนรู้ นั้น นับเป็นธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์ (ซึ่งแตกต่างอย่างเด่นชัดจากสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ) หากแต่การจัดการศึกษานั้น เป็นระบบหนึ่งที่สังคมมนุษย์ได้สร้างและพัฒนาขึ้นจนเป็นแบบแผนอันมีแก่นสาระและกระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจน เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ พอที่จะดำรงสังคมให้เจริญงอกงามต่อไป ดังนั้น “การศึกษา” จึงควรมีบทบาทสำคัญในการนำธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์ มาพัฒนาผ่านแก่นสาระและกระบวนการที่เชื่อได้ว่าจะเป็นครรลองสู่อิสรภาพทางปัญญา ซึ่งเป็นคุณสมบัติแห่งการศึกษาที่สมบูรณ์ของมนุษย์

โรงเรียนรุ่งอรุณจึงเลือก “ครรลองแห่งการพัฒนาปัญญา” เป็นแม่บทในการจัดกระบวนการศึกษาที่ชัดเจน เพื่อให้ครู นักเรียนและบุคคลที่แวดล้อม ได้ร่วมกันแสวงหาเป้าหมายสูงสุดคือ ความจริง ความดี ความงาม อันประณีตด้วยตนเอง โดยมีสัมมาทฤษฎีเป็นที่ตั้ง และใช้สติ-สัมปชัญญะกำกับโดยตลอด ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวจะอาศัย ๒ ปัจจัยหลักคือ กัลยาณมิตร และ โยนิโสมนสิการ

กัลยาณมิตร

ได้แก่ พ่อแม่ ครูและบุคคลแวดล้อมผู้ไม่เมตตา รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยแก่การเรียนรู้จริง

โยนิโสมนสิการ

คือวิถีคิดของบุคคลที่จะเกิดการเรียนรู้ด้วยการพึ่งพาสติปัญญาของตนเอง ซึ่งพ่อแม่และครูสามารถเป็นต้นแบบแห่งการถ่ายทอดคุณลักษณะของผู้รู้คิดได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะการศึกษาที่แท้ จะเริ่มต้นได้เมื่อคนรู้คิดเป็น

วิถีการเรียนรู้สู่ปัญญาดังกล่าว จึงเป็นทิศทางการศึกษาของโรงเรียนรุ่งอรุณ เพื่อนำธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์ไปสู่อิสรภาพทางปัญญา ผ่านการศึกษาในระบบโรงเรียน

จุดมุ่งหมายของการศึกษา
ควรพาบุคคลไปให้ถึงสัมมาทิฐิ

.....

การศึกษาในความหมายที่แท้จริง
คือการศึกษาที่เป็นอิสระ
หมายถึงการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดและจิตใจ
ของบุคคลบนฐานของภูมิธรรมภูมิปัญญา

.....

สถานศึกษาไม่ได้จำกัดขอบเขต
เอาไว้แต่เพียงภายในห้องเรียน
และหน้าที่การสอน
ก็ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ครูแต่เพียงผู้เดียว

.....

ครูเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญสำหรับผู้เรียน
เพราะเป็นผู้บอกผู้ชี้ทางที่ชอบ ผู้ฝึกฝนขัดเกลา
ให้ศิษย์พ้นจากความไม่รู้

.....

ความเป็นรุ่งอรุณแห่งการศึกษา
เป็นเครื่องหมายแห่งการเกิดหนทางปัญญา
คือการถึงพร้อมด้วยกัลยาณมิตร
และโยนิโสมนสิการ

.....

(จากหนังสือ “วิถีการเรียนรู้ที่รุ่งอรุณ” โดย รองศาสตราจารย์ประกฤษณ์ นิยม ผู้อำนวยการโรงเรียนรุ่งอรุณ)

โรงเรียนเพื่อทิศทางใหม่ของการศึกษา

๙/๙ หมู่ ๕ ถนนพระราม ๒ ซอย ๓๓ แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ ๑๐๑๕๐
โทรศัพท์ ๘๗๐-๗๕๑๒-๓, ๘๖๗-๐๙๐๓-๔, ๘๔๐-๒๕๐๑-๔ โทรสาร ๘๗๐-๗๕๑๔

ค ณะ ต ำ ำ เ นื น ก ำ ร

โครงการวิจัยเพื่อผลิตหน่วยการเรียนรู้บูรณาการรายวิชา

ที่ปรึกษา

ดร.รุ่ง แก้วแดง
รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ผู้อำนวยการโรงเรียนรุ่งอรุณ

ผู้จัดทำ

นางสาวสุวรรณา ชีวพฤษ์
นางสาวอัญญมณี บุญซื่อ
นายไพโรจน์ ชินศิริประภา
โครงการตำราและพัฒนาสื่อ

ครูใหญ่ระดับประถมศึกษา โรงเรียนรุ่งอรุณ
ครูใหญ่ระดับอนุบาล โรงเรียนรุ่งอรุณ
หัวหน้าโครงการตำราและพัฒนาสื่อ
สำนักวัฒนธรรม โรงเรียนรุ่งอรุณ

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นางสมศรี กิจชนะพานิชย์
นายดุสิต ทองสลวย
นางสาวประวีณา ชะลุย
นางเสวียง ศรีพันธุ์

ผู้อำนวยการกลุ่มงานพัฒนารูปแบบการเรียนรู้
นักวิชาการศึกษา
นักวิชาการศึกษา
เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล

ผู้พิจารณาผลงาน

นางสมศรี กิจชนะพานิชย์
นายวิรัช ตาแก้ว
นายวีระ พลอยครบุรี

ผู้อำนวยการกลุ่มงานพัฒนารูปแบบการเรียนรู้
ผู้อำนวยการศูนย์สื่อเพื่อปฏิรูปการศึกษา
นักวิชาการศึกษา

หากท่านมีข้อสงสัย
โปรดส่งคำถามของท่านมายัง

กรุณาส่ง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ถนนสุขุมวิท แขวงวชิระ เขตดุสิต

กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๖๖๘-๗๑๒๓

Email : onec@onec.go.th

Website : www.onec.go.th

